

Acrocephalus

60

naslov uredništva address of the editorial office	61000 Ljubljana, Langusova 10
glavni urednik managing editor	Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka 13, tel. 064/47 170
uredniški odbor editorial board	Iztok Geister (oblikovalec, lay out), Bojan Marčeta (za fotografijo, photography) Slavko Polak (za ilustracije, drawings), Andrej Sovinc (pomočnik glavnega urednika, assistant editor), Rudolf Tekavčič (tehnični urednik, technical editor)
uredniški svet editorial council	dr. Miha Adamič, Janez Gregori, Andrej Hudoklin, dr. Boris Kryštufek, dr. Sergej D. Matvejev, Andrej Sovinc, Dare Šere, Davorin Tome, dr. Andrej Župančič
lektor in prevajalec revised and translated by	Henrik Ciglič
tisk print	Tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana, Gregorčičeva 25 a
cena	10 DEM za številko, letna naročnina 30 DEM
naklada	500 izvodov

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE
BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA

naslov, address	61000 Ljubljana, Langusova 10, tel. 061/262 017
društveni prostori uradne ure in srečanja	Ljubljana, Žibertova 1 četrtek med 18. in 20. uro
predsednik president	Franci Janžekovič 62000 Maribor, Maistrova 10 tel. 062/20 618
podpredsednik vicepresident	Franc Bračko 62000 Maribor, Gregorčičeva 27 tel. 062/29 086
tajnik secretary	Peter Trontelj 61000 Ljubljana, Cesta na Laze 27 tel. 061/575 732
blagajnik treasurer	Tatjana Čelik 63320 Velenje, Stantetova 8 tel. 063/858 888
žiro račun	50100-620-133-05-1018116-2385287
izvršilni odbor executive board	Andrej Bibič, Franc Bračko, Luka Božič, Tatjana Čelik, Izток Geister, Tomaž Jančar, Franc Janžekovič, Primož Kmecl, Bojan Marčeta, dr. Sergej D. Matvejev (častni član), Borut Mozetič, Miro Perušek, Dare Šere, Peter Trontelj, Milan Vogrin, dr. Andrej Župančič (častni član)
letna članarina	30 DEM za posameznike (10 DEM za učence in študente, 5 DEM za podmladek) in 200 DEM za ustanove
International Girobank	No. 50100-620-133 7383-99885/0

Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva.

Revijo sofinancira Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije

Po mnenju Ministrstva za kulturo št. 415-226/92 z dne 4. 3. 1992 sodi revija med proizvode, za katere se plačuje 5 % davek od prometa proizvodov.

Ornitološki atlas Ljubljanskega barja – poročilo o poteku popisovanja

Ornithological Atlas of Ljubljansko barje – preliminary report

Andrej SOVINC, Davorin TOME, Peter TRONTELJ

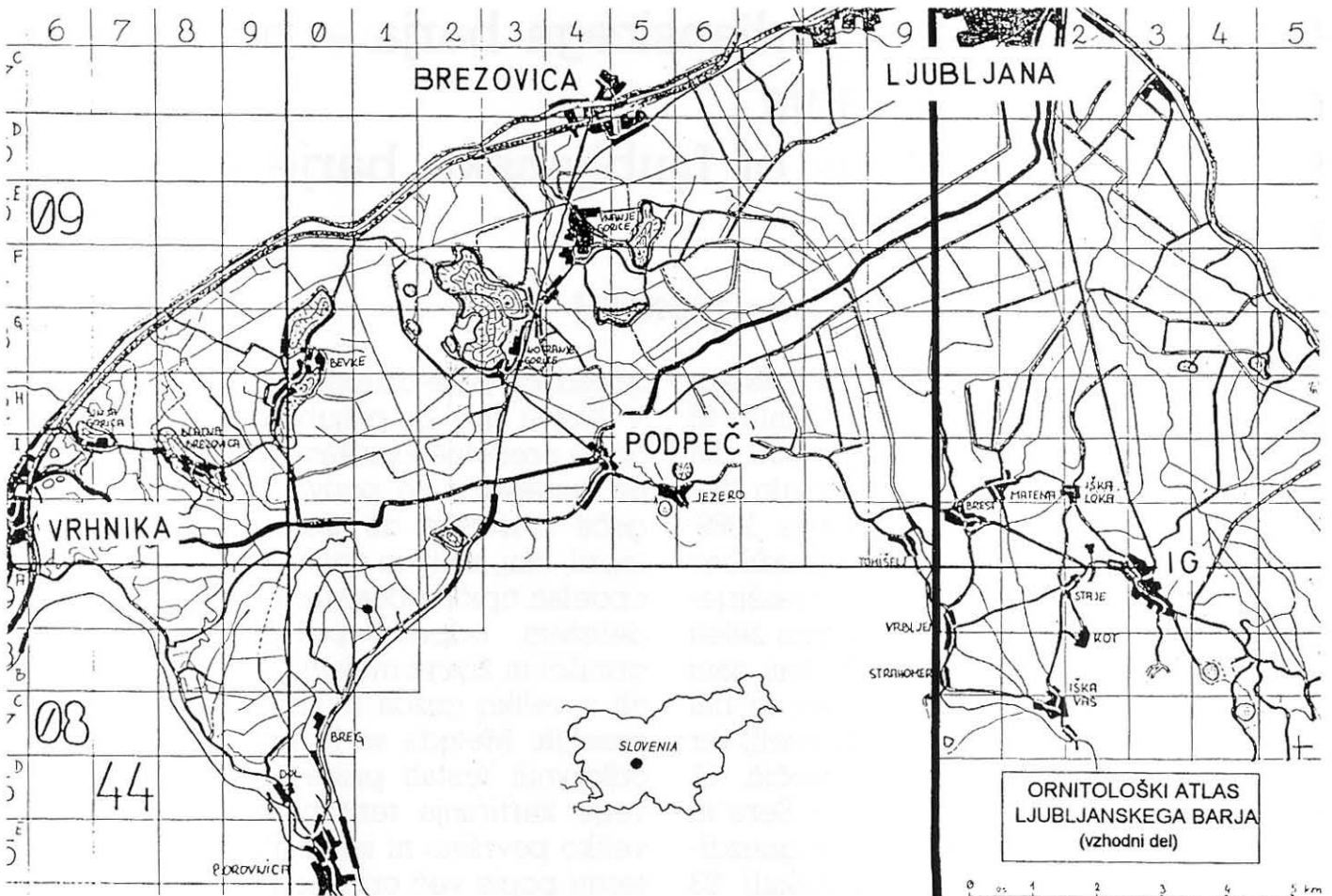
Pred vami so delni rezultati ornitološkega atlasa Ljubljanskega barja: obdelanih 48 rastrskih kvadratov s stranico 1 km na vzhodnem delu Barja pokriva okroglo tretjino vseh. Popis, ki poteka od leta 1989, poleg kvantitativnega popisa gnezdilcev zajema še spremljanje dinamike in razširjenosti vrst prek celega leta. Vanj smo želeli vključiti čim več članov DOPPS, kar nam je uspelo le delno. Stalni sodelavci so bili trije (A. Sovinc, D. Tome in P. Trontelj) ter sedem občasnih (A. Bibič, S. Jurečič, G. Petkovšek, S. Polak, B. Rubinič, D. Šere in A. Vrezec). Do letos (1993) smo v gnezditvenem obdobju zadovoljivo raziskali 93 kvadratov, kar je 68 % vseh. Do sedaj je bila evidentirana natanko 101 vrsta ptic v gnezditvenem obdobju. Upamo, da bo naslednjo, po predvidevanju zadnjo sezono sodelovalo rekordno število članov in da bo tako to postala res široka društvena akcija. V vsakem primeru so dobrodošli prav vsi podatki o opažanju katerekoli vrste na Barju.

Za vnos in urejanje podatkov uporabljamo tri vrste obrazcev: za gnezditveno poročilo, dnevne obrazce in naključna opazovanja. Zadnja dva sta prirejena tako, da lahko s pomočjo zemljevida vanju vnesemo prav vse podatke, ne glede na namen in način opazovanja. Pri vseh poleg statusa vrste in števila osebkov beležimo še opazovalne okoliščine, vreme, čas ipd. Informacije z obrazcev nato vnesemo v računalnik, kar močno poveča preglednost nad sedaj že veliko količino podatkov in omogoči statistične obdelave, risanje zemljevidov ipd.

V petih letih terenskega dela smo dodobra spoznali metodo, njene prednosti in slabosti. Za cenzus gnezdilcev smo na celotni površini kvadrata skušali prešteti vse

gnezdeče pare oziroma zasedene teritorije. V bistvu gre za poljubno, vendar čimbolj gosto prečenje kvadrata, pri čemer pazimo, da registracij ne podvajamo. Tako je mogoče z dvema do tremi obiski v sezoni (april, maj, junij) in enim nočnim zadovoljivo obdelati tipičen barjanski kvadrat z visokim deležem odprtih površin in majhnimi grmišči in živimi mejami. Težje je v kvadratih z veliko gozda in grmovja ter v večjih naseljih. Metoda se le pri velikih in lahko odkrивnih vrstah približa natančnosti pravega kartiranja teritorijev, ki pa za tako veliko površino ni izvedljivo. Kot je pokazal testni popis več ornitologov v istih kvadratih, precej velik prispevek k odstopanjem doda tudi subjektivni faktor, za katerega je metoda še posebej občutljiva. Odstopanja od dejanskega števila vrst in števila teritorijev so predvsem v negativni smeri. S tem lahko tudi delno pojasnimo razmeroma nizko število odkritih vrst v enem kvadratu, ki znaša $29,1 \pm 7,9$ vrste. Delo je za popisovalca zahtevno, saj v 3–4 jutranjih urah, ki so dnevno na voljo za popis, terja popolno zbranost. Pogoj je dovolj dobro poznavanje vrst in njihovega oglašanja. Je pa možno že z majhnim časovnim vlaganjem (nekaj dni v aprilu, maju in juniju po 2 do 4 ure) dobiti lepe in zanimive rezultate.

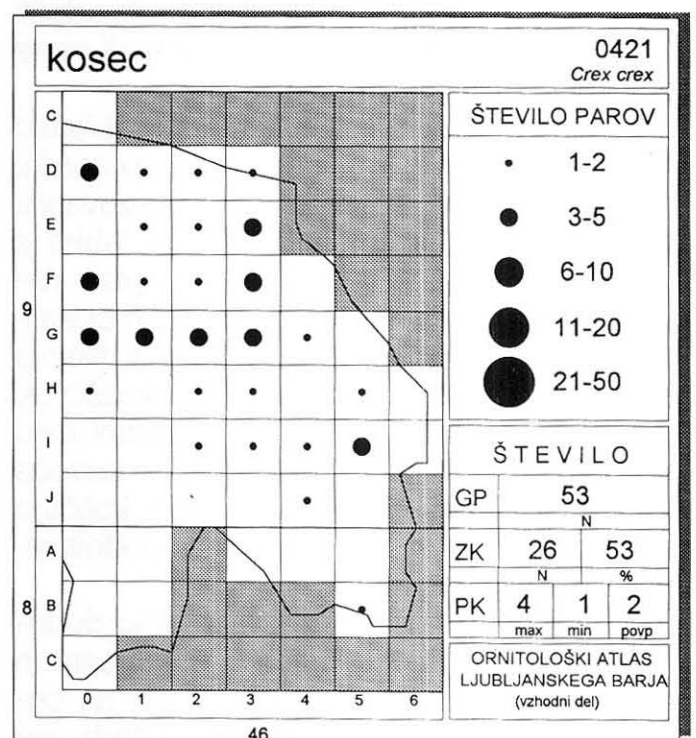
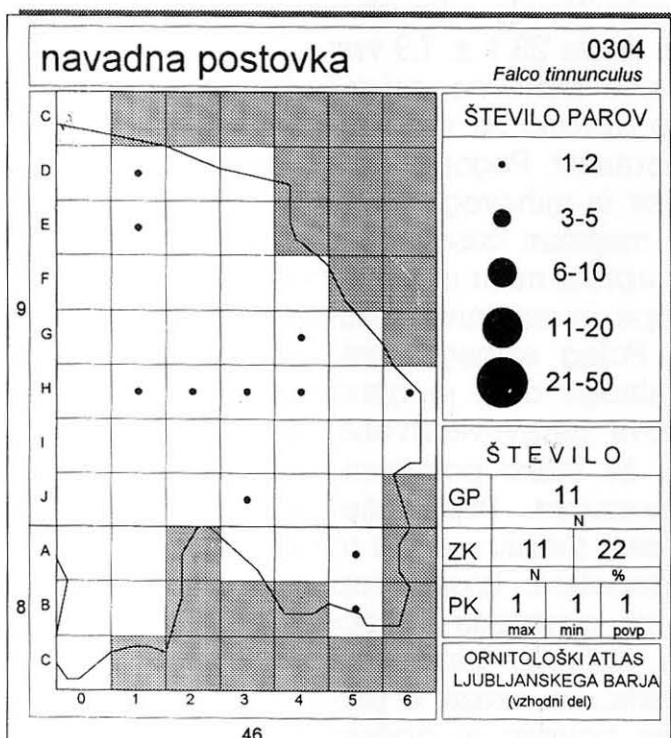
Poleg samega avifavnističnega raziskovalnega dela je glavni namen atlasa njegova naravovarstvena uporabnost. In tudi tu že lahko pokažemo nove ugotovitve in spoznanja. Populacije nekaterih v evropskem merilu redkih in ogroženih vrst, npr. prepelice, kosca, repaljščice, pisane penice in rjavega srakoperja, so bistveno večje, kot smo domnevali pred začetkom projekta. Do izraza je prišel velik pomen vodnih površin in občasnih kratkotrajnih po-

Slika 1. Ljubljansko barje – dosedaj obdelan vzhodni del je razmejen s črto
 Fig. 1. Ljubljansko barje – its until now researched eastern part is demarcated with a line

plav. Dosedanji rezultati še bolj prepričljivo kažejo najbolj smiselno naravovarstveno perspektivo: varstvo celotnega območja

pod milejšim režimom ter ohranitev in spodbujanje tradicionalnega travniškega načina rabe.

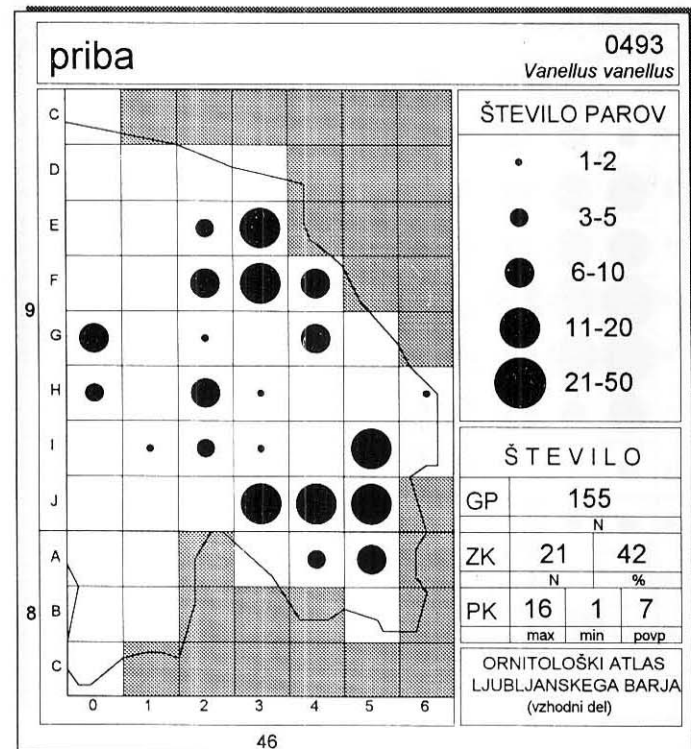

NAVADNA POSTOVKA *Falco tinnunculus*

Na vzhodnem delu Ljubljanskega barja gnezdi zelo razpršeno. Za gnezditvev uporabljajo predvsem stara vranja gnezda, zlasti tista više na drevju. Ustreza ji odprta pokrajina z mejicami in skupinami drevja in grmovja. Številčnost navadnih postovk na Barju iz leta v leto opazno niha.

KOSEC *Crex crex*

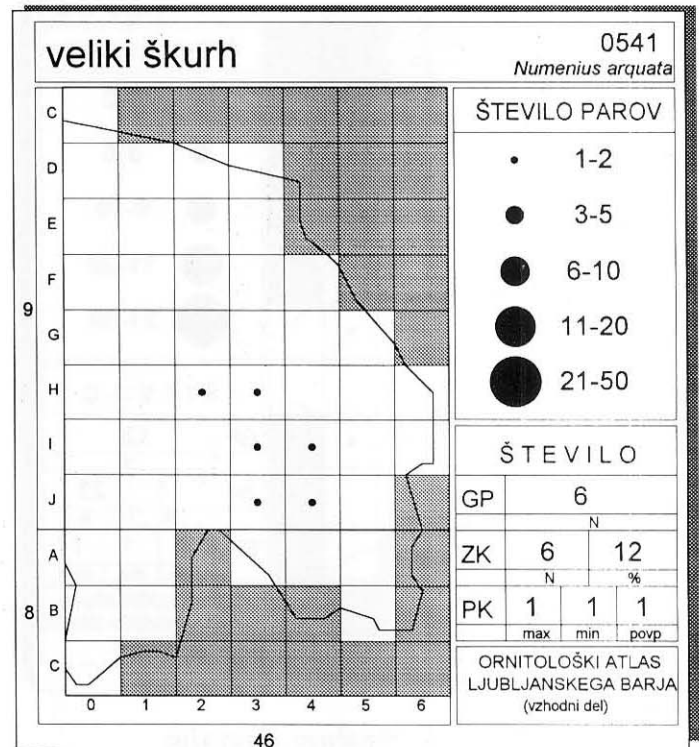
Kosec potrebuje obsežne sklenjene travniške površine brez večjih njivskih, gozdnatih ali urbanih območij. Posebej mu ustrezajo vlažni travniki na površinah, ki so ob pomladnih visokih vodah poplavljeni. To pa predvsem zato, ker je tam košnja pozna. Posamezni grmi ga ne motijo, prej nasprotno: zelo rad poje (in morda tudi gnezdi) v bližini grmišč. Je zelo zahteven glede sestave in načina obdelave travišč. Velikost njegove populacije na Barju je pomembna celo v evropskem merilu.

PRIBA *Vanellus vanellus*

Priba kot nekdanja značilna gnezdilka travnatih površin v zadnjem času vedno pogosteje gnezdi na njivah. Še vedno ni moč z gotovostjo trditi, ali je to dolgoročno uspešna prilagoditev. Tudi na gnezdiščih na

njihvah priba potrebuje bližnje travniške površine, kamor se lahko skrijejo mladiči. Gnezdišča v travi so predvsem na predelih z nizko in počasi rastočo travo. Pogoji za gnezdenje priba je tudi odprta pokrajina, ki je ne prekinja gosto grmovje ali drevje.

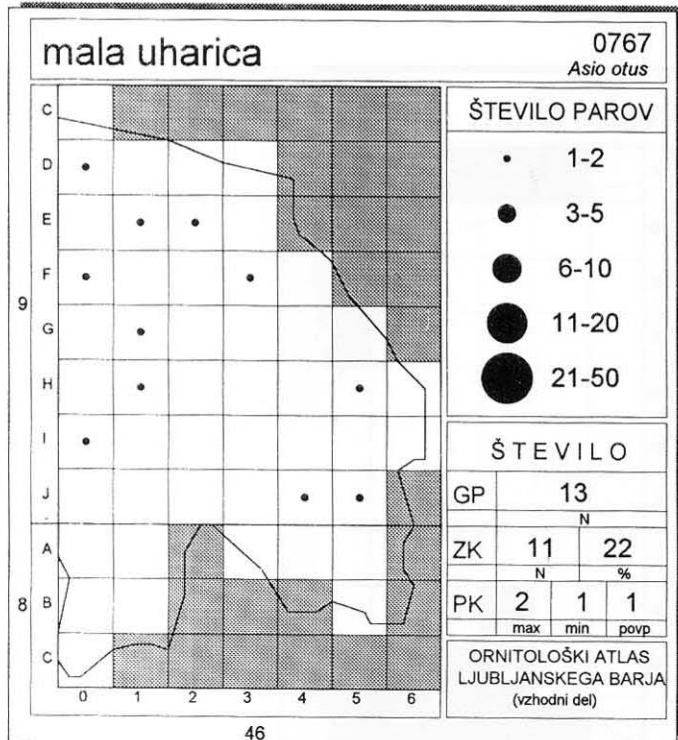
VELIKI ŠKURH *Numenius arquata*

Ljubljansko barje je edino potrjeno gnezdišče velikega škurha pri nas. Na Barju naseljuje odprta, pregledna območja, kot so na vzhodnem delu travniki ob Ižanski cesti in med Igom in Škofljico. Gnezdi tudi na območjih z mozaično sestavo prevladujočih travnikov in vmesnih posameznih njiv, na katerih se po deževju rad prehranjuje. Izrazito pa se izogiba drevesnim sestojev. Rad gnezdi v ostri travi in počasi rastočih šaših. Gnezdišče je običajno na nekoliko privzdignjeni legi. Izpeljani mladiči se prehranjujejo na pokošenih travnikih. Gnezditvena gostota na Barju je razmeroma nizka.

MALA UHARICA *Asio otus*

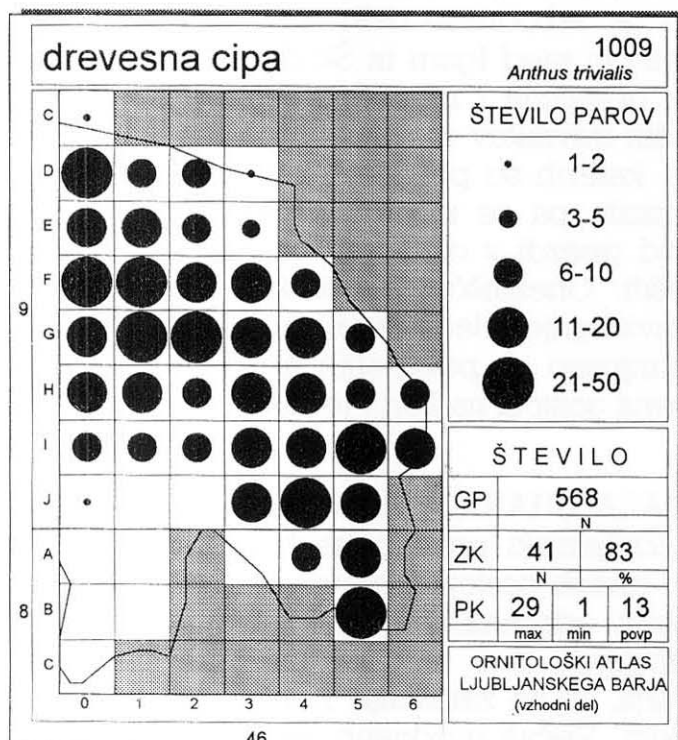
Življenjski prostor malih uharic na Barju so manjši sestoji grmovja in drevja z okoljskimi odprtimi, predvsem travniškimi površinami. Živi tudi na ostankih visokega barja, ki se zaraščajo z drevjem in grmovjem. Večjih gozdnatih sestojev se izogiba.

Značilno zanjo je, da ne gnezdi vsako leto v istem območju, odvisno od razpoložljive hrane. Gnezditu prične že zelo zgodaj, proti koncu zime, zaseda pa predvsem stara gnezda vranjega rodu.

DREVESNA CIPA *Anthus trivialis*

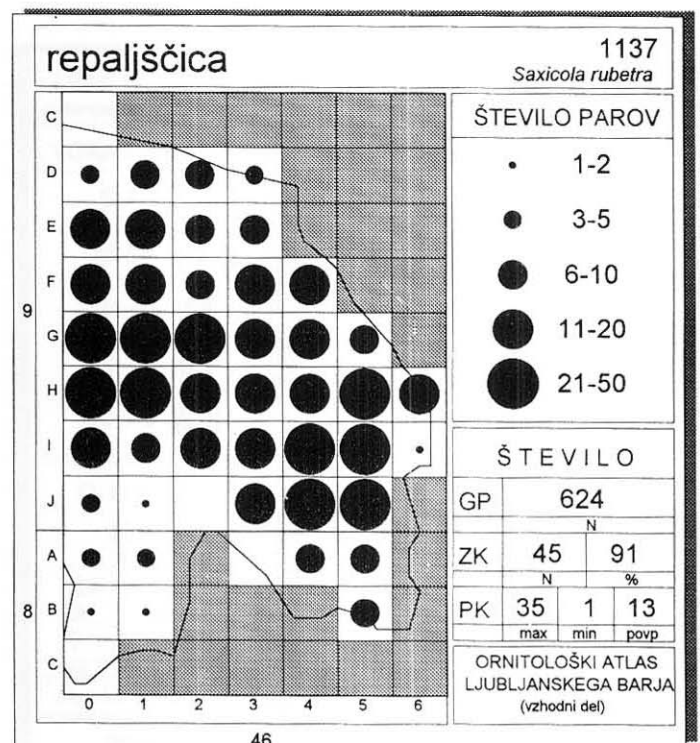
Drevesna cipa velja pri nas za značilno vrsto gozdnega roba, na Ljubljanskem barju pa naseljuje odprto pokrajino z obveznim grmovjem in visokim drevjem. Izogiba

se le naseljenih, njivskih in gozdnatih površin, kar kaže tudi karta razširjenosti, najbolj očitno na področju intenzivno obdelanih njiv na Iškem vršaju. Za gnezdišče si zelo rada izbere s travo porasle bregove melioracijskih jarkov.

REPALJŠČICA *Saxicola rubetra*

Največja gostota repaljščic je na travnikih v ekstenzivni rabi s posameznimi grmi ali izpostavljenimi bilkami, na katerih poseda med petjem in prežanjem na plen. Izogiba se intenzivno obdelanih in gnojnih travnikov, posebno če je dodana neavtohtona travna mešanica. Na večjih sklenjenih njivskih površinah, kot npr. na Iškem vršaju, je ni, medtem ko je posamezne njive, še posebej če jih obrašča zaplevljen travniški rob, ne motijo. Na velikih površinah ekstenzivnih in bolj vlažnih travnikov dosega na Ljubljanskem barju v srednjeevropskem merilu nadpovprečno visoko gostoto gnezdečih parov.

REČNI CVRČALEC *Locustella fluviatilis*

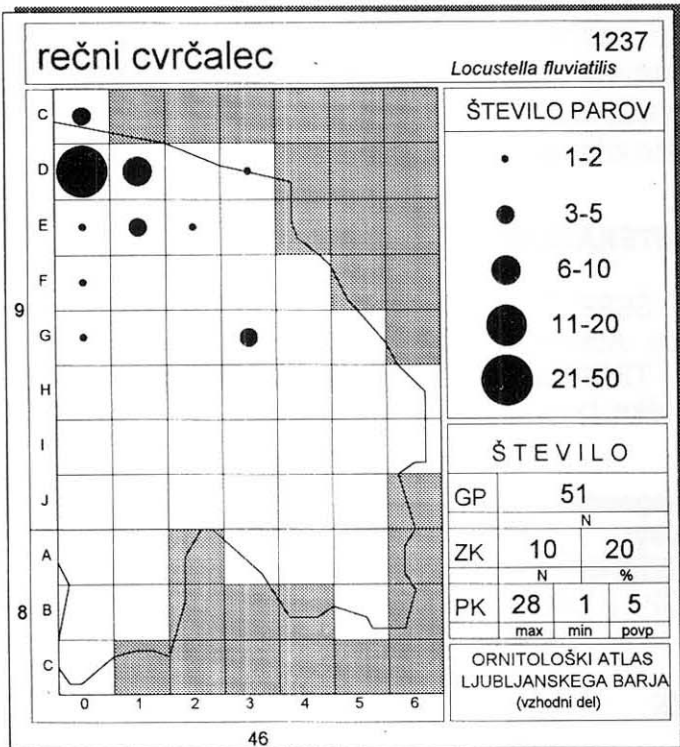
Največja gostota rečnih cvrčalcev je bila ugotovljena med jarkom Cornovec in reko Ljubljanico. Tu gnezdi v starejših topolovih nasadih z visoko podrastjo, medtem ko ga v redno košenih nasadih ni. Razpršeno in v manjšem številu gnezdi tudi v mejicah, ki

se zaradi neredne košnje hitro zaraščajo. Prvi poznani podatek o gnezdenju te vrste na Ljubljanskem barju (ob Ljubljnici) je iz leta 1983 (A. Trontelj, 1984). V primernih topolovih nasadih je gostota gnezdečih parov zelo velika.

ključno na jugovzhodnem delu, kjer je še najbolj ohranjen značaj nizkega barja. Gnezdišča so skoncentrirana ob cesti Škofljica-Ig, na pred leti že melioriranih površinah, ki so se zaradi nerednega vzdrževanja močno zarasle. To so vlažne travniške lege z dokaj visoko zeliščno vegetacijo in trstičjem. Gnezdi tudi ob nekaterih jarkih, ki jih obrašča trstičje, pa tudi ob manj zaraslih kanalih s sestoji rogoza.

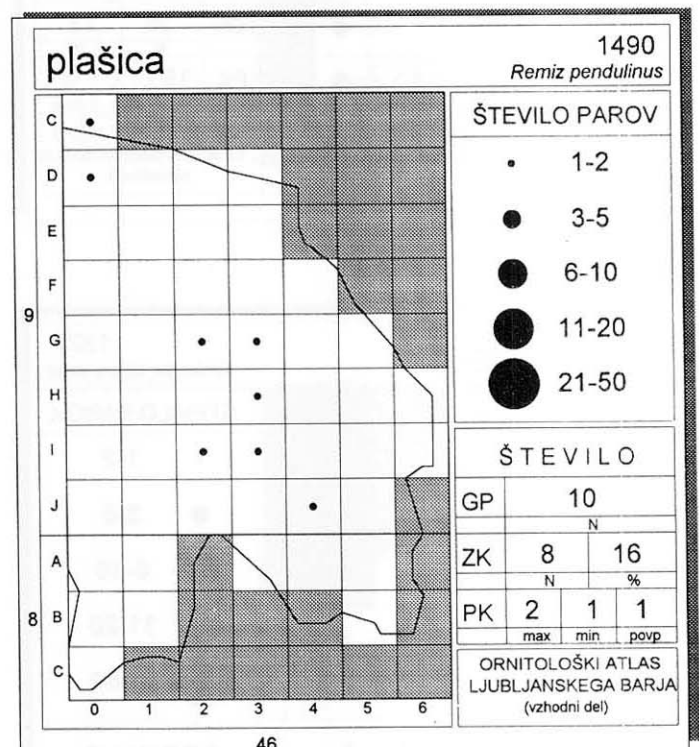
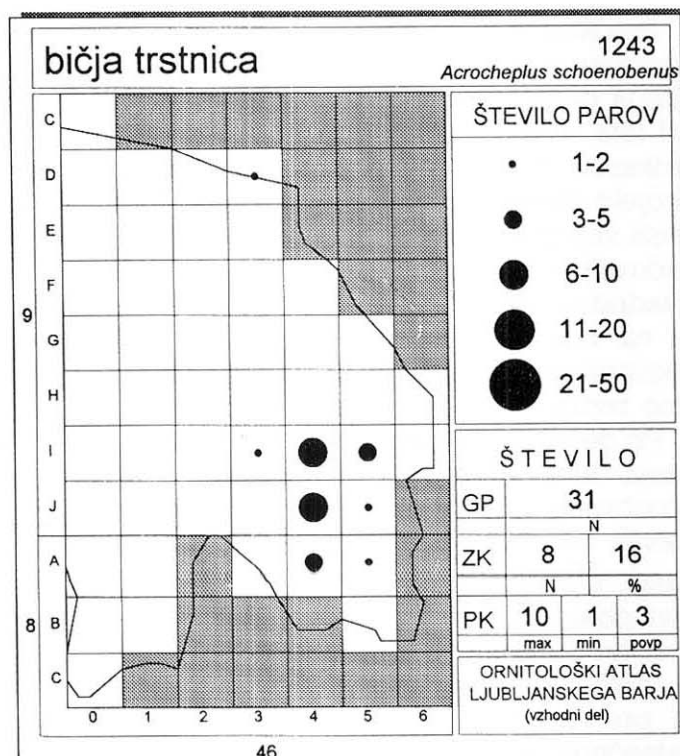
PLAŠICA *Remiz pendulinus*

Prvi znan podatek o poskusu gnezditve plašice na Ljubljanskem barju je iz leta 1985 (Šere, 1985). V začetku devetdesetih pa je bilo ugotovljeno prvo gnezdenje več parov plašic na vzhodnem delu Ljubljanskega barja. Tako od leta 1990 tu redno gnezdi okoli deset parov. Vsa gnezda so bila do zdaj najdena izključno na vrbah. Gnezdišča so ob vodotokih, jarkih in kanalih.

BIČJA TRSTNICA *Acrocephalus schoenobaenus*

Na obravnavanem delu gnezdi skoraj iz-

RJAVI SRAKOPER *Lanius collurio*

Največja gostota gnezdečih rjavih srakoperjev je na severnem delu obravnavanega območja Ljubljanskega barja. Tu je največji obseg grmovnatih površin, ki so pogoj za naselitev srakoperjev. Redkeje gnezdi tudi

v bolj ali manj odprti pokrajini s posameznimi gostimi grmi, ali celo v redkejšem svetlem gozdu. Zelo rad ima predele z grmovjem, ki ga obdaja slabo košen pas z zaraščujočimi zelmi in nato travniki. Izogiba se njivskih površin brez grmovja. Najpogosteje gnezdi v grmovju, včasih pa tudi na drevju, v mladih smrekah ali celo na sajenem borovcu.

TRSTNI STRNAD *Emberiza schoeniclus*

V jugovzhodnem delu kaže trstni strnad podobno sliko razširjenosti kot bičja trstnica, kar se ujema s sliko še ohranjenih trstišč. Trstni strnad gnezdi v odprtih predelih s trstičji, četudi brez vodne površine. Zadoščajo mu tudi s trstjem obrasli kanali in močno zapleveljene njive z značilnimi suhimi bilkami ali redkim trstičjem. V nekaterih trstičjih gnezdi v razmeroma velikem številu glede na velikost območja.

LITERATURA

ŠERE, D. (1985): Plašica. Iz ornitološke beležnice. *Acrocephalus* 6: 51.

TRONTELJ, A. (1984): Rečni kobiličar. Iz ornitološke beležnice. *Acrocephalus* 5: 46.

Legenda:

Key:

ŠTEVILO PAROV = Number at pairs

GP... skupno število gnezdečih parov v raziskanih kvadratih = total number at breeding pairs on researched squares

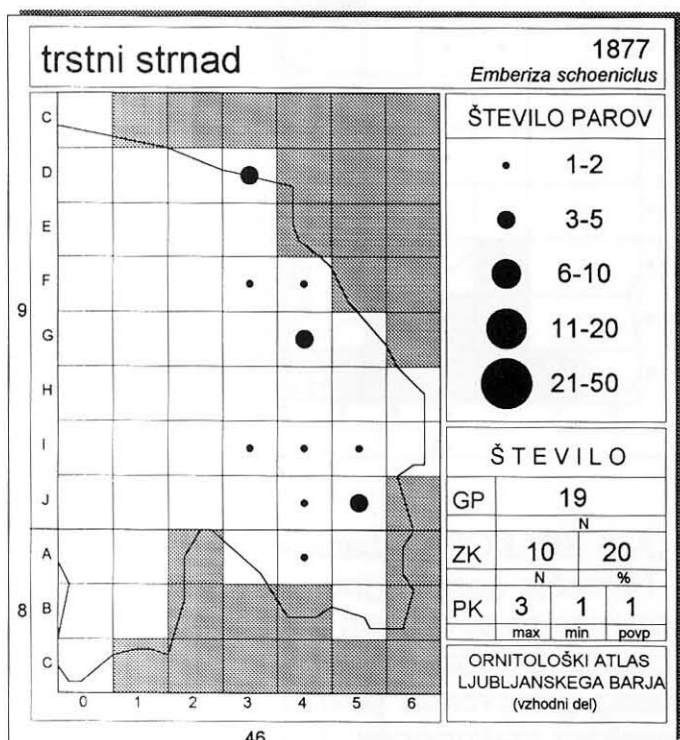
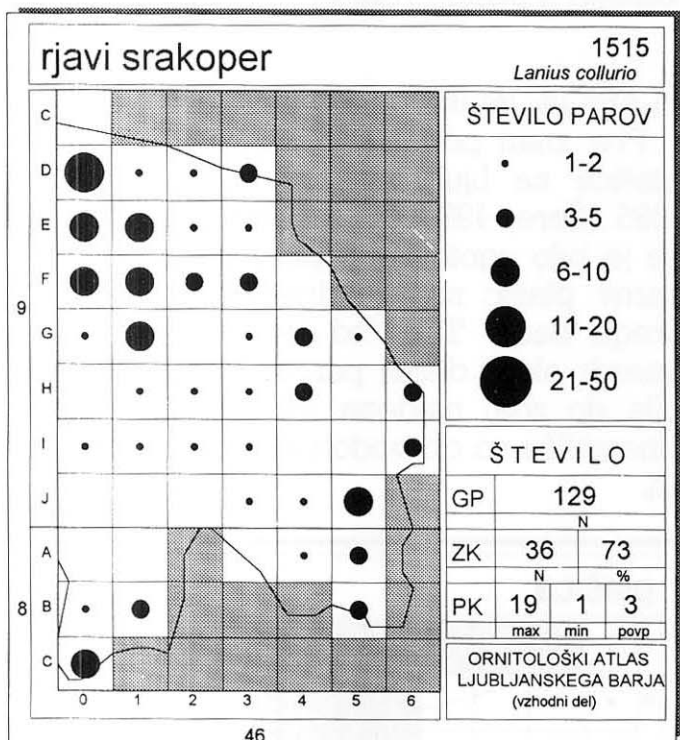
ZK... število zasedenih kvadratov = number of occupied squares

PK... število parov v kvadratu = number at pairs in squares (min., max., average)

POVZETEK

Predstavljeni so prvi delni rezultati terenskih raziskav v okviru Ornitološkega atlasa Ljubljanskega barja, ki potekajo v okviru našega društva od leta 1989 v rastrski mreži 1 × 1 km. Za zdaj so prikazani le rezultati popisa gnezdilcev, čeprav projekt zajema spremljanje dinamike in razširjenosti vrst prek celega leta. Do letos (1993) je bilo zadovoljivo raziskanih okoli 68 % od približno 140 kvadratov, predstavljeni rezultati pa so omejeni le na vzhodni del Barja. Skupno je bila doslej registrirana 101 gnezdilka. Pri akciji sodelujejo trije redni in sedem občasnih sodelavcev.

Pri delu uporabljamo obrazce za dnevna opazovanja, letno (gnezditveno) poročilo in naključna opazovanja. Na obrazce poleg statusa vrste in števila osebkov vpisujemo tudi okoliščine opazovanja. Obrazci so prilagojeni računalniški obdelavi podatkov. Pri terenskem delu uporabljamo metodo prirejenega transeka po površini kvadrata, tako da ne podvajamo registracij. Metoda se le pri večjih in lažje odkrivnih vrstah približa natančnosti kartiranja teritorijev in je zelo občut-

ORNITOLOŠKI ATLAS LJUBLJANSKEGA BARJA		OPAZOVALEC			VREME			ČAS			RAZISKANO			DATUM			OZNAKA KVADRATA		
DNEVNO POROČILO		SOVINČ			dlačno, vetrno			od: 5 10 do: 7 25			1/4 2/4 3/4 4/4			dan 28 mesec 5 leto 1992			9146 914		
		K	N	O				K	N	O				K	N	O			
0007	mali ponirek	V	2		0669	grivar				1236	kobilčar				1649	zelenec	V	3	
0122	siva čaplja				0684	turška grlica				1237	rečni cvrčalec				1653	lišček			
0186	mlakarica	V	3		0687	divja grlica				1243	bičja trstnica				1654	čižek			
0191	reglja				0724	kukavica	V	2		1250	močvirska trstnica	G	23		1660	navadni repnik			
0231	sršenar				0739	veliki skovik				1273	pisana penica				1679	rdeči kalin			
0261	pepelasti lunj				0767	mala uharica				1275	siva penica				1717	dlesk			
0267	kragulj				0831	vodomec				1276	vrtna penica				1857	rumeni strnad	V	9	
0269	skobec				0848	vijeglavka				1277	črnoglavka	V	11		1877	trstni strnad			
0287	kanja	G	2		0855	siva žolna				1311	vrnja listnica				1882	veliki strnad			
0304	navadna postovka	O	1		0876	veliki detel				1335	sivi muhar								
0307	rdečenoga postov.				0887	mali detel				1437	dolgorepka								
0310	škrjančar				0976	poljski škrjanec	V	21		1440	močvirska sinica								
0367	jerebica				0992	kmečka lastovka				1462	plavček								
0370	prepelica	V	8		1009	drevesna cipa	G	17		1464	velika sinica	G	4						
0394	fazan	V	2		1011	mala cipa				1479	brglez								
0421	kosec	V	1		1017	rumena pastirica				1487	kratkoprsti plezav.								
0424	zelenonoga tukali.				1019	siva pastirica				1490	plašica	G	2						
0493	priba	G	13		1020	bela pastirica	V	5		1508	kobilar								
0517	togotnik				1066	stržek				1515	rjavi srakoper	G	7						
0519	kozica				1099	taščica				1539	šoja								
0529	sloka				1104	mali slavec	V	3		1549	sraka	G	7						
0541	veliki škurh	M	1		1121	šmarnica				1567	siva vrana	G	4						
0553	pikasti martinec				1137	repaljščica	G	14		1582	škorec								
0554	močvirski martinec				1139	prosnik	G	2		1591	domači vrabec	G	~16						
0556	mali martinec				1187	kos				1598	poljski vrabec	G	~12						
0582	rečni galeb				1198	brinovka				1636	ščinkavec								
0668	duplar				1200	cikovt				1640	grilček	V	1						

Izpolni tudi kodo vrste po EURING-u !
K = kategorija (P<N<X<O<M<V<G), N = število osebkov, O = opombe

Slika 2. Sprednja stran obrazca *Atlasa Ljubljansko barje* za dnevno poročiloFig. 2. Front at *Ljubljansko barje Atlas* Visit Card

ljiva za subjektivni faktor. Povprečno število odkritih vrst v kvadratu je $29,1 \pm 7,9$. Poleg osnovnega avifaunističnega pomena je glavni namen atlasa njegova naravovarstvena uporabnost.

SUMMARY

In the article, the first partial results of the field research carried out within the framework of our Association from 1989 onwards on a 1×1 km grid for the Ljubljansko Barje Ornithological Atlas are presented. For the time being, the results of the breeders census are only given, although the project includes monitoring of species through the entire individual year. Up to this year (1993), 68 % of about 140 squares have been sufficiently researched; the results cover the eastern part of the Barje only. So far, 101 breeders have been registered. In the project, three regular and seven irregular observers have been taken part.

Forms for daily record, annual (breeding) report and chance observations are used, in which observation conditions are also stated, apart from the status of species and the number of individuals observed. The forms are suitable for data processing. In our field work, the so-called line transect method has been used, in order to avoid multiple recordings. The method approaches accuracy of territory mapping in larger and easier detectable species only, and is very sensitive to human factor. Average number of discovered species in a square is 29.1 ± 7.9 . The main aim of the Atlas is, apart from its basic avifaunistic significance, its conservationist applicability.

Andrej Sovinc, Pod kostanji 44, 61000 Ljubljana

Davorin Tome, Jamova 66, 61000 Ljubljana
Peter Trontelj, Cesta v Laze 27, 61000 Ljubljana

Dular *Eudromias morinellus* na Cerkniskem jezeru

Dotterel *Eudromias morinellus* at Lake Cerknica

Borut RUBINIČ

Deveti april 1993 je bil tako izredno lep, da sem se kar s prvim avtobusom odpeljal v Cerknico. Ko sem ob 14.30 prišel skozi Dolenje Jezero k jezeru, sem ugotovil, da je le predel Rešeta približno do polovice napolnjen z vodo, skoraj ves preostali del nemajhnega jezera pa je še najbolj spominjal na stepo. Na vodi so plavale skupine mlakaric, regelj in drugih rac, ob bregu pa se je prehranjevalo nekaj vrst pobrežnikov. Nenadoma sem nedaleč od sebe zaslišal glasen »pljus«, trenutek zatem pa sem že lahko videl odraslega belorepca *Haliaetus albicilla* s samcem reglje *Anas querquedula* v krempljih. Po kakih tristotih metrih se je spustil na tla in začel počasi razkosavati in žreti regljo. Ko jo je pospravil že skoraj polovico, se je z nekaj močnimi zamahi dvignil visoko v zrak in skupaj z ostankom plena izginil proti Slivnici. Očaran od nepozabnega doživetja sem se počasi odpravil mimo Gorice in okoli znane gostilne »Mulec« proti predelu, imenovanem Retje. Med potjo me je spremljalo nekaj lunjev, vseh treh naših vrst, iz enega tamkajšnjih dreves pa je zletela smrdokavra *Upupa epops*. Ko sem okoli 18. ure prišel do nekega tamkajšnjega potoka, se mi je odprl prelep razgled na velike površine suhe trave, ki so se raztezale od Gorice do Dojic. Kakih 500–700 metrov stran, na Retju, sem v travi zagledal nekaj majhnih ptičev, ki jih kljub teleskopu na tako veliki razdalji nisem mogel prepoznati. Po velikosti in vedenju so me še najbolj spominjali na brinovke ali kakšne druge drozge. Seveda sem se hitro odpravil proti njim, da bi videl, kaj v resnici sploh so. Ko sem čez nekaj trenutkov spet pogledal skozi teleskop, sem sprva pomislil, da sanjam; pred mano je bilo namreč enajst dularjev.

Ker sem mislil, da so plašni, sem se jim začel z razdalje kakih 300 m previdno približevati. Ko sem bil čez nekaj minut od

njih oddaljen le še kakih 50 m in dularji niso kazali niti najmanjšega znamenja strahu, sem vedel, da imam opraviti z zelo krotkimi ptiči. Ker sem mislil, da bodo kljub temu odleteli, sem jih slikal z razdalje približno 20 m, zadnjo fotografijo pa sem naredil kakih 15 m od njih. Seveda sem se kasneje za to temeljito pokesal, saj sem jih naslednje pol ure opazoval s 4–5 metrov, pri tem pa se dularji zame sploh niso zmenili; nasprotno, nekateri so celo spali! Ko sem jih s te razdalje opazoval, malo s teleskopom (pri 25-kratni povečavi sem vanj dobil celo dularjevo glavo), malo pa s prostim očesom, sem si jih seveda tudi temeljito ogledal. Štirje dularji so bili v čudovitem letnem perju, pet jih je bilo v zimskem, dva pa sta se ravnokar golila iz zimskega v letno perje. Pri dularjih, ki so bili v letnem perju, je bilo mogoče spola ločiti med sabo (samec je nekoliko bolj medlih barv kot samica), pri drugih pa je bilo to, vsaj zame, popolnoma nemogoče. Med mojim opazovanjem so dularji večinoma dremali ali si urejevali perje, nekateri pa so v nizki travi iskali majhne žuželke. Po skoraj polurnem opazovanju so se zbrali in po nekaj navodilih svojega vodnika, ki jim jih je dal s tihim »čebljanjem«, odleteli proti severu. Očaran nad njimi sem zamudil zadnji avtobus in ob 22. uri z avtoštopom in vlakom komaj prišel nazaj v Ljubljano. Kljub temu sem se zavedal, da je bilo srečanje z dularji eno mojih najlepših doživetij s ptiči sploh, občutja, ki sem ga bil pri tem

sam deležen, pa se z besedami preprosto ne da izraziti. *Borut Rubinič, Pražakova 11, 61000 Ljubljana*

Pripis urednika

Če odmislimo nezanesljivo determinacijo z Mangarta iz leta 1980 (Geister 1982), je Rubiničevo opazovanje dularja na Cerkniskem jezeru četrto znano opazovanje te vrste na Slovenskem. Prvič je bil leta 1887 ustreljen na Ljubljanskem barju (Schulz 1890), drugič se je osebek te vrste smrtno ponesrečil v mariborskem predmestju Studenci, kjer je bil 25. 10. 1922 z razbito lobanjo najden pod žičnato napeljavo (Reiser 1925), tretjič pa je bil 13. 8. 1988 opazovan in fotografiran na Peci (Jež 1988).

Dular se seli iz skandinavskih in severoruskih gnezditvenih področij frontalno prek vse Evrope, zato so poročila o jesenski selitvi zelo skopa in raztresena, kar še toliko bolj velja za spomladansko selitev (Blotzheim 1984). Alpska populacija, gnezdeča predvsem na avstrijskem Štajerskem in Koroškem, se seli v smeri proti jugozahodu in prezimuje v Maroku. Le ena od petih najdb kaže na južno smer selitve s prezimovališčem v Libiji (Hable 1980). Nasploh ni ugotovljeno, da bi potekala jesenska in spomladanska selitev po isti poti. Pač pa se ptice ustavljajo na dokaj stalnih, zanje očitno ugodnih počivališčih predvsem stepskega ali polstepskega značaja, pa tudi na večjih vresiščih, kakršno je bilo svojčas tudi na Ljubljanskem barju. Posebno znana so stepska počivališča z Madžarske, kjer se ptice jeseni zadržijo na preletu toliko časa, dokler ne zamenjajo letalnih peres. Nižinska počivališča pa so še posebno zanimiva v zvezi z začetnim gnezdenjem zunaj znanega areala. Takšni poskusi so iz preteklega stoletja znani iz Kirgizije, Šlezije, Jutlanda, iz petdesetih let tega stoletja iz Padske nižine, in iz šestdesetih let z Ijdselmeera. Na tamkajšnjih polderjih je bilo med počivajočimi preletniki videti le semtertja kakšnega obarvanega ali v par družkega se dularja. Nekaj negnezditelcev se je zadrževalo na polderjih prek vse gnezditvene sezone, kar kaže na to, da se dular vrne v domicilna gnezditvena prebivališča šele v tretjem letu starosti, med tem pa lahko izjemno gnezdi tudi v letoviščih, ki jih seleča se populacija sicer uporablja za počivališča in golišča. Vzorec torej, ki ga poznamo že iz izkušenj z nekaterimi drugimi pobježniki, ki občasno gnezdiijo zunaj svojega areala.

V tistih marčevsko aprilskih sušnih dneh leta 1993 je bilo Cerknisko jezero zares videti kot stepa. Da ptice niso pripadale alpski populaciji, se da sklepati po zgodnjem datumu vrnitve. Na avstrijskih gnezditvenih prebivališčih se dularji pojavijo šele okrog 12. maja (Hable 1990). Pač pa morajo severni gnezditelci preleteti še nekaj tisoč kilometrov do svojih prebivališč (do Sibirije 10.000–12.000 km).

Nasprotno pa se prof. Hable nagiba k mnenju, da so počivajoči dularji pripadali alpski populaciji, ki se, kakor pravi v pismu, v časovnih etapah približujejo alpskemu gnezditvenemu prebivališču. *Iztok Geister*

LITERATURA

BLOTZHEIM VON, G. (1984): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. AULA-Verlag Wiesbaden.

GEISTER, I. (1982): Na obisku pri dularju (*Eudromias morinellus*) na avstrijskem Koroškem. *Proteus* 44, št. 9–10.

HABLE, E. (1980): Beringungsergebnisse an der alpinen Population des Mornellregenpfeifers, *Eudromias morinellus* (L.), Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum. Graz.

JEŽ, M. (1988): Severni dular (*Eudromias morinellus*) na Peci. *Acrocephalus* 9, št. 35–36.

REISER, O. (1925): Die Vogel von Marburg an der Drau. Naturwissensch. Verein in Steiermark. Graz.

SCHULZ, F. (1890): Verzeichnis der bisher in Krain beobachteten Vogel. Laibach.

POVZETEK

Polurno opazovanje 11 dularjev 9. 4. 1993 na razdalji 4–5 m na Cerkniskem jezeru je tretje srečanje s to vrsto v tem stoletju v Sloveniji. Opazovanje je zanimivo iz več razlogov:

– zaradi večjega števila opazovanih osebkov v različnih pernatih stadijih (4 v letnem, 5 v zimskem perju in 2 v meni),

– zaradi izbranega počivališča, ki je bilo v času opazovanja še najbolj podobno stepi, sicer pa je to dno presahlega presihajočega jezera,

– zaradi srednjeevropske razmeroma nizke nadmorske višine počivališča (ca. 550 m),

– zaradi vprašanja, ali pripadajo preletniki srednjeevropski ali severnoevropski populaciji.

Glede na kasnejši datum vrnitve dularjev v visokogorska gnezdišča v Avstriji (12. 5. po Hableju) so bili opazovani preletniki po vsej verjetnosti namenjeni na evropski sever.

SUMMARY

Observation of 11 dotterels at a distance of 4–5 m at Lake Cerknica is the third encounter with this species in this century in Slovenia. The observation, which lasted for half an hour, is interesting for a number of reasons:

– because of a rather great number of the observed individuals in different plumage (4 in summer plumage, 5 in winter plumage, and 2 in their changing phase);

– because of the chosen resting place, which was at the time of observation very much like a steppe, although it was simply the bottom of the dried up periodic lake;

– because of the relatively low altitude of the resting place (approx. 550 m);

– because of the question whether the passage migrants belong to the Central European or Northern European populations.

Letovanje ali celo gnezdenje pikastega martinca *Tringa ochropus* blizu Godoviča?

Green Sandpiper *Tringa ochropus*: summer visitor or even a breeder at Godovič?

Peter GROŠELJ

Dne 27. 3. 1990, ura je bila okrog 11. dopoldne, sem za Slovenijalesovo žago v Godoviču splašil na prvi pogled meni neznanega martinca. Zadrževal se je po blatnem, vlažnem travniku. V prvem trenutku sem celo pomislil, da gre morda za črnega martinca *Tringa erythropus*, vendar sem ob pregledu priročnika ter natančnem ogledu ptice še isti dan nesporno ugotovil, da gre za pikastega martinca *Tringa ochropus*. Ptič je sicer deloval zelo temno, vendar z izrazito svetlo trtico; tudi velikost je povsem ustrezala pikastemu martinču. Problem je bil namreč v tem, da se ptici nikakor nisem mogel dovolj približati. Na čistini se ni hotel zadrževati, pač pa se je dvignil precej visoko v zrak ter se pri tem ves čas oglašal. Ko je napravil nekaj krogov, se je v cik-caku vnovič spustil na tla, le malo stran od prejšnjega mesta. Oglašal se je tudi na tleh, vendar manj pogosto kot v zraku. Tako sem ga preplašil trikrat ali štirikrat, potem pa ga nisem hotel več vznemirjati.

Na istem mestu sem naletel na pikastega martinca spet nekaj dni kasneje, to je 1. 4. 1990. Ponovilo se je podobno obnašanje z glasnim žvižganjem, potem pa je ptič odletel, saj ga je hitro minilo potrpljenje, ko sem ga skušal zasledovati.

Po naključju sem hodil 30. 4. 1990 približno pol kilometra više od prej navedenega kraja ob Godoviškem bajerju. To je naravna zamočvirjena dolina, zajezena z betonskim zidom in peščenim nasipom, dolga 150–200 m, široka 80 m, globina vode je od 2 do 4 m. Na robu tega bajerja sem presenetil pikastega martinca, ki se je zadrževal ob robu vode. Nehote sem mu prišel zelo blizu, ker sem se približal bajerju iz za zidu na začetku jezera. Ptič je

jadrno, vendar brez glasu odletel; dvignil se je v zrak ter izginil za krošnjami bližnjega gozda.

Le nekaj metrov stran sem ga ponovno našel 2. 5. 1990 ob robu bajerja. Martinec me je zagledal istočasno kot jaz njega ter odletel prek gozda.

Še enkrat sem se srečal s pikastim martinčcem 25. 5. 1990, tokrat niže ob strugi potoka, ki se izteka iz bajerja ter niže skoraj povsem presahne. Odletel je ob strugi navzdol v smeri proti žagi.

Novo presenečenje mi je pikasti martinec pripravil 10. 6. 1990. Po naključju sem skorajda zašel na gornji jez Godoviškega bajerja, ki ga zarašča srednje gosto trstičevje, po sredini pa se pretaka potoček, ki napaja bajer. Zaradi zamočvirjenosti ter značilne močvirne vegetacije, kot so trst, munec, vrba itd., se potoček vijugasto prebija, da ga vidimo bolj v obliki vodnih okenc. Kljub temu je voda stalna, potok zaradi majhnega povodja skoraj ne poplavlja, v njem pa živijo jate pisancev. Z enega takih okenc je neslišno zletel pikasti martinec, v nizkem letu preletel trstje ter sedel v sam bajer. Pred tem je namreč godoviška mladina jezerce izpraznila, da bi ga očistila pred kopalno sezono. Po dnu bajerja se je pretakala le majhna količina vode. Takrat sem mogel iz kritja pikastega martinca v miru opazovati: hodil in tekal je ob majhni strugi, stikal po blatu, pri tem pa se na tankih nogah počasi in izrazito pozibaval. Pozibavala se je cela zadnja polovica ptiča, tudi takrat, ko se je za trenutek ali dva ustavil. Z daljnogledom, ki sem ga imel pri sebi, sem si ga ogledal z razdalje kakih 25 m, vidljivost odlična, ura približno štiri popoldne.

Novega srečanja sem se razveselil 20. 6.

1990, tokrat ne v dolinici, kjer sem ga opazoval dotlej, pač pa na bregu, 300 do 400 m stran: v majhni stranski kotlini v smeri proti Godoviču, kjer je bilo pred leti napravljeno jezerce, okroglo, premera približno 15 m, globoko največ do 1 m. Polovico brega so obraščale vrbe, drugo polovico pa trava. Že od prej mi je bil ta kraj znan po tem, da so tod zelo radi prihajali na vodo ptiči v poletni vročini. Tu so se kopali ter po bližnjem grmovju sušili domači vrabci, liščki, rjavi srakoperji, škorci, kosi, zelenci, pa tudi kmečke in mestne lastovke, včasih pa manj običajne vrste, kot so penice, cipe itd.

Ko sem se približal jezercu, je z brega odletel pikasti martinec, bilo pa je okrog 6. ure zjutraj. Zletel je prek grebena, jezerce leži nekoliko v bregu, ter odletel proti meni bolj znanemu kraju, kjer sem ga srečeval že dotlej.

Domov sem šel po običajno mrežo za lov ptičev dolžine 12 m, jo nastavil ob jezeru v upanju, da se bo pikasti martinec vendarle

še vrnil. Čez dobri dve uri sem se k mreži vrnil ter se previdno približal jezercu. Ko sem pogledal izza vrbovega grma, sta me tik pod mrežo presenetila dva pikasta martinca. Strmo sta se dvignila ob nastavljeni mreži, se za trenutek zapletla vanjo, ker pa ob letu navzgor nista naredila značilnega žepa v mrežo, sta naslednji hip iz mreže pobegnila. Zletela sta v isto smer kot osebek, ki sem ga opazoval ta dan zjutraj.

Dva dni kasneje, to je 22. 6. 1990, sem na istem mestu opazoval pikastega martinca še enkrat, tokrat sem omenjeno jezerce opazoval z vrha, od Pagonove hiše, ki stoji nad jezercem. Martinec me je hitro opazil ter plaho odletel, podobno se je zgodilo še enkrat, dne 24. 6. 1990 popoldan.

Ko sem opazovanje pikastega martinca za to leto že odpisal, pa mi je zletel 4. 7. 1990 skoraj spod nog, tokrat iz zamočvirjenega travnika skoraj na koncu dolinice, iz katere se napaja Godoviški bajer, že blizu predora oziroma domačije pri Cestniku.

In še zadnje srečanje s pikastim martin-

cem v letu 1990 v Godoviču. Ko sem šel skozi zaselek Šebalk blizu prej opisanega manjšega jezercu, sem v zraku zaslišal značilne glasove malih martincev *Actitis hypoleucos*. Naslednji trenutek sem štiri ptice v zraku tudi zagledal, to je bilo 20. 7. 1990 popoldne. Ker so nad mano zakrožili, sem lahko z očmi spremljal, kako so pristali ob jezercu. Dva osebka sta pristala na bregu, dva pa na plavajočem deblu, ki ga je bil nekdo zvalil v vodo. Ko sem se jim previdno približal na samo kakih 5 do 6 m, je poleg martincev zletel skupaj z njimi še pikasti martinec, ki ga prej nisem niti opazil.

Kasneje sem svoja srečanja s pikastim martincom v mislih bolj podrobno analiziral ter prišel do nekaj zaključkov, s katerimi bi hotel opozoriti morebitne druge opazovalce tega zanimivega martinca v gnezditvenem obdobju pri nas. Najprej si nisem mogel odpušiti, da se opazovanju in iskanju nisem bolj posvetil, hkrati pa sem za svoje ravnanje našel tudi opravičilo: ob vsakem srečanju je pikasti martinec napravil vtis, kot da je tam povsem naključno.

Povedati moram, da sem pikastega martinca iskal tudi med navedenimi datumi. Ker ga nisem več našel, sem menil, da se na opazovanem področju ne zadržuje več; razumljivo, da datumov, ko ga nisem našel, ne navajam. Šele po opazovanju dveh ptic hkrati (20. 6. 1990) sem pomislil na možnost, da tudi do takrat nisem opazoval vedno istega primerka, pač pa sem morda opazoval par izmenoma, bodisi samca, bodisi samico. Prvi dve opazovanji 27. 3. in 1. 4. 1990 si lahko razlagam tudi tako, da ptič ni bil tako plašen, kot se je s svojim nemirnim vedenjem kazal, pač pa je s pogostim letanjem in oglaševanjem opozarjal nase seleče se samice.

Druga prevara, ki jo je ob večini mojih srečanj uporabljal pikasti martinec, je dejstvo, da se je ptič odločno dvignil v zrak in ni kazal znamenj, da se tja še namerava vrniti. Ker sem šele kasneje, to je 20. junija, ugotovil, da se razen ob dolinici zadržuje tudi ob opisanem manjšem jezercu – morda bi bilo bolje reči mlaka – domnevam, da je uporabljal še kakšno skrito rezervno me-

sto zunaj doline. Morda mu je ustrezal že blaten gozdni kolovoz z lužami, ki jih tod okrog ne manjka. Drugo napako sem storil, ko nisem preveril, kje se konča opisana dolinica, gornji del je namreč precej zaprt, po njej ne vodi nobena pot ali steza. Da je ta kotichek skrit, pove tudi podatek, da sem lani (1992) v stranskem koncu te dolinice našel celo nasad indijske konoplje. V letih 1991 in 1992 sem namreč sistematično pregledoval obravnavano področje v vseh pomladnih in poletnih mesecih, vendar na pikastega martinca nisem več naletel.

Naj opišem na kratko še teren, kjer sem pikastega martinca opazoval v letu 1990. To je plitka dolina, obrnjena je od severozahoda na nadmorski višini 590 m in poteka proti jugovzhodu. Na okoli dveh kilometrih se spusti dolina nad nadmorsko višino 565 m. Gornji del doline je za kmetijske in gozdarske namene nezanimiv in popolnoma zapuščen. Približno na sredini doline leži že opisani Godoviški bajer. Niže od njega pa je en del doline obrasel z gozdom, drugi večji del pa so travniki. V letih 1991 in 1992 je bil teren niže od bajerja melioriran, grmovna vegetacija okoli potoka je bila odstranjena, sam potok pa poglobljen ter tlakovan s kamni. Od takrat dalje so travniki primerni za strojno košnjo vse do struge potoka.

Gornji del doline leži na neprepustni podlagi, okoli 300 m pod bajerjem pa potok naleti na kraško prepustno podlago, zato smo priča zanimivemu pojavu, da voda na razdalji kakih 100 m povsem presahne. Od tod dalje pa do Slovenijalesove žage se struga napolni samo ob izdatnem deževju, ribe, ki žive v gornjem delu, pa se niže po potoku ne zadržujejo niti ob narasli vodi. Glede na strani neba in visok gozd, ki obdaja predvsem gornji del doline, je tudi poleti dolina precej v senci, zato je tudi takrat dovolj hladna, vlažna in zavetrna obenem.

Običajne gnezdilke v opisanem območju in neposredni bližini so: kos *Turdus merula*, cikvot *T. philomelos*, taščica *Erithacus rubecula*, močvirska in gorska sinica ter menišček *Parus palustris*, *P. montanus* in *P. ater*, rjavi srakoper *Lanius collurio*, siva

Gornji del še povsem nedotaknjene in zamočvirjene doline blizu Godoviča, imenovane Na potoku. Foto: P. Grošelj

Upper part of completely intact marshy dale near Godovič, called "Na potoku". Photo: P. Grošelj

pastirica *Motacilla cinerea*, ki gnezdi v zidu Godoviškega bajerja. Poleg naštetih so pogoste gnezdilke tudi drevesne cipe *Anthus trivialis* ter stržki *Troglodytes troglodytes*.

Kot je slišati, se pripravlja melioracija tudi gornjega dela doline – podobno se je že zgodilo s spodnjim delom do bajerja. Tak poseg bi pomenil uničenje celotnega ekosistema.

Opozoriti je treba, da gre za sicer majhno površino, ki pa je ekološko zaokrožena celota povirnega barja. Značilna je predvsem ostra klima, po kateri je znano področje Godoviča. Še posebej je pomemben svojevrsten položaj opisanega področja: ta močvirnati svet sploh nima svojega zaledja, ker leži tik ob razvodnici med Črnim morjem in Jadranom, niže pa hitro ponikne in nima povezave z drugimi vodotoki, ki so v teh krajih vsekakor redki.

Vprašanje, zapisano v naslovu, ostaja odprto: ali je pikasti martinec letoval ali pa morda gnezdil?

POVZETEK

Od 27. 3. do 20. 7. 1990 se je v zamočvirjeni in na dveh mestih zajezeni stranski dolinici Na potoku pri Godoviču zadrževal pikasti martinec *Tringa ochropus*. Dne 20. 6. sta bila opazovana dva osebka, kar dopušča domnevo, da sta bila ves čas opazovanja dva, le da sta bila izmenično videvana. Nerešeno ostaja vprašanje, ali sta osebka le letovala ali pa sta nemara poskušala celo gnezdit?

SUMMARY

From March 27th to July 20th, 1990, a Green Sandpiper *Tringa ochropus* was observed a number of times in a marshy and in two places diked side dale "Na potoku" near Godovič. On June 20th, however, two individuals were seen, what may indicate that all that time there were in fact two of them, except that they were observed alternately. Thus the following question remains unsolved: were the two individuals just summer visitors, or did they perhaps even try to breed there?

Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija

Iz ornitološke beležnice *From the ornithological notebook*

LEDNI SLAPNIK *Gavia immer*
GREAT NORTHERN DIVER – On 13th May 1991
at Lake Bled

Dne 13. 5. 1991 sem na Blejskem jezeru opazoval manjšo jato črnih čiger (*Chlidonias niger*) in samca srednjega žagarja (*Mergus serrator*). Kmalu sem na južnem delu jezera, okoli 100 m od obrežja, opazil večjega slapnika. Najprej sem pomislil na polarnega slapnika, vendar pa sem že čez nekaj trenutkov ovrigel to misel. Takoj ko sem pogledal skozi daljnogled, sta moja pozornost pritegnili dve beli lisi na vratu (zgornja je bila dosti manjša od spodnje) in močan rahlo navzgor zakrivljen kljun, ki se je rahlo svetil, ko se je slapnik obrnil proti soncu. Glavo je imel izrazito črno, vrat pa so ponekod še pokrivala zaplate belo-sivega perja, saj slapnik še ni popolnoma zamenjal zimskega perja. Peruti so bile pretežno črne, posejane pa so bile s številnimi belimi pikami. Opazovani ledni slapnik se je skoraj ves čas obračal in si urejeval trebušno perje, pri čemer je bil zelo dobro viden bleščeče bel trebuh. Od polarnega slapnika, s katerim ga lahko zamenjamo, se je ločil tudi po izraziti »grbi« na čelu, ki je bila podobna kot pri črnogrdem ponirku (*Podiceps nigricollis*). Ko sem se vračal nazaj proti Bledu, sem opazil še enega slapnika iste vrste, ki pa se je vztrajno potapljal in je bil zato tudi manj »dostopen«. Za konec sta me pred hotelom Jelovica pozdravila še dva racaka čopaste črnice (*Aythya fuligula*). Borut Rubinič, Pražakova 11, 61000 Ljubljana

ČOPASTI PONIREK *Podiceps cristatus*
GREAT CRESTED GREBE – Nest with 5 eggs on
19th June 1983 on Draga pond near Ig

Dne 19. 6. 1983 sem v svoje veliko veselje v Dragi pri Igu našel gnezdo čopastega ponirka (*Podiceps cristatus*), v katerem so bila tri jajca. Zdelo se mi je pa malo nenavadno, da niso pokrita, kajti ponirki imajo navado, da jajca vedno pokrijejo, kadar zapustijo gnezdo. Iz zaklona sem opazoval, kaj se bo zgodilo. Na moje veliko presenečenje in razočaranje je na gnezdo pristopila velika tukalica (*Gallinula chloropus*) in se takoj lotila enega od jajc. »Zmotil« sem jo pri obedu, odstranil uničeno jajce, preostali pa pokrili

z gnezdnim gradivom. Pozneje sem videl, da je bila moja skrb zaman, kajti gnezdo je bilo zapuščeno.

Istega dne sem v istem ribniku kakih 100 m stran našel še eno gnezdo čopastega ponirka s petimi jajci, kjer so se mladiči izpeljali, zato pa toliko bolj žalostno končali ob jesenskem praznjenju ribnika. Potem nekaj let nisem opazil, da bi čopasti ponirek gnezdil na ribnikih v Dragi na Ljubljanskem barju. Odnos do žive narave bi se moral na ribnikih v Dragi bistveno spremeniti; navsezadnje so bili ribniki v Dragi proglašeni za »naravni spomenik«. Papir res vse prenese. Ivo A. Božič, Na Jami 8, 61000 Ljubljana

ČRNA ŠTORKLJA *Ciconia nigra*
BLACK STORK – On 26th April 1993 at Vrbje
Reservoir near Žalec

Z M. Vogrinom sva na enem izmed najinih rednih obiskov ribnika Vrbje, ki leži dva kilometra južno od Žalca, opazila zanimivo gostjo. Dne 26. 4. 1993 se je po dnu še vedno praznega ribnika sprehajala črna štorcklja *Ciconia nigra*. Bila je presenetljivo zaupljiva. Zaradi tega je bil njen obisk zabeležen tudi z objektivom. Nuša Kropivšek, Vransko 121, 63305 Vransko

ŽLIČARKA *Platalea leucorodia*
SPOONBILL – On 26th June 1992 at Sečovlje Salinas

Dne 26. 6. 1992 sva se s prijateljem odpravila na reden izlet po Sečoveljskih solinah. Po običajnem pregledu delujočega dela sva se odpravila na stari del solin. Prišla sva do izliva reke Dragone in na hrvaški strani opazovala skupino sivih čapelj *Ardea cinerea*. Ko sva tako s teleskopom prečesavala trstičje, se nama je oko ustavilo na

velikem belem ptiču. Zelo dobro sva videla črn in dolg žličast kljun in ni nama bilo težko ugotoviti, da opazujeva žličarko. Ptica je bila še v zimskem perju, saj ni imela rumene lise na prsih. Žličarka je nato skupaj s sivimi čapljami poletela, nekajkrat zaokrožila nad solinami in se spustila nazaj na staro mesto. *Al Vrezec, Pražakova 11, 61000 Ljubljana*

DUPLINSKA GOS *Tadorna tadorna*
SHELDUCK – 2 on 10th August 1985 and 2 on 31st July 1993 at Lake Ormož

Ko mi je kolega M. Vogrin pred kratkim povedal, da je opazoval samico in prvoletni osebek duplinske gosi istega dne, kot sem ju sam v ormoških lagunah (glej *Acrocephalus* 1. VII, št. 29, str. 38), sva nemudoma rekonstruirala dogodek: ob 8. uri 10. 8. 1985 sta gosi plavali na velikem ribniku v Račah, proti večeru okoli 19. ure pa sta se že pasli v plitvini prvega prekata ormoških lagun. Ptici sta bili še v družinski navezi, zato je sta tisti dan iz Rač do Ormoža preleteli 50 km zračne razdalje. Glede na edini doslej objavljeni podatek o opazovanju te vrste na Štajerskem sploh, gre za naključje brez primere!

Ko se te vrstice, namenjene objavi pozabljene fotografije ter izgubljenega negativa duplinskih gosi iz srečanja v lagunah še niso dobro posušile, sem 31. 7. 1993 ob 9. uri na Ormoškem jezeru med množico rac zagledal dva (2) prvoletna osebka duplinskih gosi. V nasprotju z mlakaricami, ki so se pri iskanju hrane postavljale, sta gosi stegovale vratove k dnu, za fotografiranje pa sta bili preprosto predaleč.

Sicer pa sta 30 minut kasneje, ko so se ribiči z motornimi čolni pripeljali na jezero, prileteli naravnost v peti lagunski prekat, in sicer v trenutku, ko je kraguljeva samica *Accipiter gentilis*

ulovila močvirskega martinca *Tringa glareola* in je množica pobrežnikov razburjeno krožila nad lagunami. V idealni opazovalni svetlobi sta pristajajoči gosi z značilnim vzorcem na perutih, svetlo oranžno-rdečim kljunom ter sivkastimi nogami drseli proti objektivu fotoaparata in naposled pristali.

S tresočimi se rokami, potnimi sragami vročega dopoldanskega sonca in pridržano sapo sem pritiskal na sprožilec kamere in sproti ostril objektiv. Nekaj posnetkov in 15-minutno opazovanje – in duplinske gosi so odletele. Ne boste verjeli, ne na Ormoško jezero, marveč v smeri proti Račam. *Borut Štumberger, 62282 Cirkulane 41*

KREHELJCI *Anas crecca*
TEAL – 4 on 19th March 1993 at Vrbje Reservoir near Žalec

Dne 19. 3. 1993 sva se z M. Vogrinom odpravila na kratek ornitološki potep. Pot naju je vodila k ribniku Vrbje v bližini Žalca. Ko sva prišla do ribnika, sva ugotovila, da je od njega ostalo le še nekaj luž in lužic, saj so ga izpraznili. Po njegovih ostankih so se sprehajale in pasle mlakarice *Anas platyrhynchos* (151 osebkov), reglje *Anas querquedula* (8 osebkov), kreheljci *Anas crecca* (4 osebki) in črne liske *Fulcia atra* (6 osebkov). Z roba ribnika je ta vrvež opazovala siva čaplja *Ardea cinerea*, dve (2) pa sta dogajanje nadzorovali še iz zraka. Med to pisano množico se je potikal togotnik *Philomachus pugnax*, samec v zimskem perju. Nekoliko stran od vrveža pa sva opazila še štiri (4) kozice *Gallinago gallinago*, ki so s svojimi dolgimi kljuni sondirale blatni pesek. *Nuša Kropivšek, Vrnsko 121, 63305 Vrnsko*

GAGA *Somateria mollissima*

EIDER – 6 on 16th October 1988 (4 males in first and second winter plumage, 2 females in first winter plumage) at Lake Ormož

Malce nenavadno je, da o gagi pišem šele zdaj, ko je od dogodka preteklo kar nekaj let. V kopici podatkov v moji beležnici se je takratni zapis v letu 1988 kar nekako izgubil. Kasneje se je izgubil tudi iz mojega spomina. Ob nedavnem listanju po beležnici pa so gage ponovno »zaživele«.

Dne 16. 10. 1988 sva z B. Štumbergerjem na Ormoškem jezeru opazovala šest (6) gag. Čeprav se tem morskim racam z visokega severa v zimskem perju nekoliko težje določuje spol in starost, sva z Borutom štiri (4) osebkje določila za mladostne samce v prvem in drugem zimskem perju ter dve (2) samici v prvem zimskem perju. Seveda sem to z zanesljivostjo potrdil šele kasneje, ko sem v roke dobil priročnik Madge in H. Burna WILDFOWL in šesto številko četrtega letnika revije LIMICOLA, kjer so gage predstavljene v vseh pernatih oblačilih.

V tuji ornitološki literaturi sem zasledil, da je bilo leto 1988 za to vrsto morskih rac invazijsko. Pojavile so se v večjem številu tudi v celinskem delu Evrope, torej daleč od evropskih morskih obal. O opazovanju gag v Sloveniji v letu 1988 poročata tudi V. Flander in I. Škornik v PROTEUSU, v sedmi številki (letnik 52). Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

VELIKI ŽAGAR *Mergus merganser*

GOOSANDER – 5 females with their young (4, 4, 10, 3, 7) in May 1993 at Trboje Reservoir

Dne 6. maja 1993 sem se odpravil na Trbojsko jezero in nazvorg ob kanjonu reke Save. Kakih dvesto metrov pred vasjo Prebačevo, kjer je Sava pregrajena s plavajočo antipolucijsko blazino, zagledam dve samici velikega žagarja, nekaj deset metrov pred plavajočo blazino pa še eno – toda ta ima vendar vlečko za sabo! Z visoke stene si ogledujem prikupno družinico. Stara vodi svoje štiri mladiče proti blazini, tam za hip zastane, se potopi in se prikaže onkraj nje. Čaka, a nič. Vrne se k njim in to stori še enkrat. Tudi tokrat nič. Nato skoči na blazino in z nje na drugo stran. Tokrat jo mladiči ubogajo, saj storijo natančno tako, kot jim je pokazala. Zdirjam v tisto smer, da bi si jih pobliže ogledal. K reki se približam malo više od blazine, a jih ne vidim. Počasi se prebijam skozi grmovje nazaj proti blazini in jih nenadoma presenetim – ali pa oni mene – na razdalji le dobrih dveh metrov, žal brez fotograf-

skega aparata pri sebi. Trenutki, ki so sledili, so bili resnično nepozabni. Samica se je naježila kot razjarjen maček in zdelo se je, da je njena rjava glava nenadoma še enkrat večja kot sicer. Vrešče in z odprtim kljunom je kot ponorela dobesedno tekla po vodi, mladiči pa za njo. In kako neverjetno hitri so bili, čeprav niso bili nič večji kot par tednov stara piščeta! Pravzaprav je bilo videti, kot da drsijo po ledu z drsalkami na trebuščkih. Družino – po vsej verjetnosti isto – sem spet videl 8. maja (na Trbojskem jezeru v bližini vhoda v kanjon), medtem ko je bila družina, ki sem jo videl 12. maja (pri Prebačevem), najbrž druga, saj so bili mladiči (ravno tako štirje) opazno večji. Ko sem tega dne prišel na svoje običajno razgledišče vrh visoke stene, sem doli na vodi zagledal samico, ki je spet noro »tekala« sem in tja. Nekaj trenutkov predtem je namreč tja privesljal kanuist in družino očitno »razbil«. Brž ko je samica zbrala svoje otroke, se je z njimi odpravila navzdol in dva od njih sta ji celo skočila na hrbet in udobno nadaljevala pot, celo tako udobno, da sta si med »ježo« lahko očistila perje. Dne 15. maja sem si kanjon in Trbojsko jezero ogledal s čolnom in v bližini jezua v Mavčičah res naletel na družino, to pot s kar desetimi mladiči. Dne 17. maja sem opazoval družino s tremi mladiči v kanjonu v Hrastjah, 25. maja pa družino s sedmimi mladiči pri Prebačevem. Maja 1993 sem na Trbojskem jezeru in v kanjonu severno od njega torej opazoval kar pet družin velikega žagarja. Henrik Ciglič, Likozarjeva 7, 64000 Kranj

ČRNI ŠKARNIK *Milvus migrans*

BLACK KITE – On 24th May 1993 at Jurjevica near Ribnica

Dne 24. maja 1993 ob pol štirih popoldne sem v Jurjevici pri Ribnici v jasnem vremenu z daljnogledom opazoval nenavadno ujedo. Po škarjastem repu sem takoj pomislil na škarnika. Kakšnih pet minut je jadral približno 80–100 metrov nad mano, le z repom je lovil pravi veter in smer. Na obeh perutih sta mu manjkala šesto in sedmo letalno pero, tako da je bil videti ves »prestreljen«. Dolge peruti, rahlo zarezan škarjast rep in precej monotone temne barve brez izrazitejših svetlih tonov so bili znaki, ki so me prepričali, da sem opazoval črnega škarnika. Odjadral je proti severozahodu. Njegov sorodnik, rjavi škarnik, ima precej bolj izrazito zarezo v repu in je svetlejši. Zanimivo je predvsem to, da se je pojavil v gnezditvenem obdobju in v njem nekoliko tujem habitatu, saj se rad drži večjih rek in drugih vodnih površin. Mirko Perušek, Jurjevica 4, 61310 Ribnica

RJAVI ŠKARNIK *Milvus milvus*
RED KITE – On 17th April 1993 at Lake Šoštanj

Kmalu po prihodu na Šoštanjsko jezero dne 17. 4. 1993 se je na severnem obrežju, dobrih sto metrov pred mano, odigral presenetljiv prizor. Ujeda s škarjastim repom se je pred vztrajnim preganjanjem sive vrane spuščala proti tlom. V spretnih akrobacijah sem po rdeče rjavi barvi zgornje strani repa in velikih belih lisah na spodnji strani peruti prepoznala rjavega škarnika. Ko se je z očitno ukradeno mrhovino, ki so jo varovale tri sive vrane, dvignil le slab meter od tal, so za njim vzletele tudi vrane. Izpustil je plen in pred napadajočimi zasledovalkami odletel čez jezero proti jugovzhodu. *Tatjana Čelik, Stantetova 8, 63320 Velenje*

RIBJI OREL *Pandion haliaetus*
OSPREY – On 19th September 1992 at Lake Slivnica and on 20th March 1993 at Lake Žolnek

Ko sva 19. 9. 1992 z M. Vogrinom popisovala ptice na Slivniškem jezeru, sva videla nenavaden prizor.

Nad jezerom sva opazila ribjega orla, ki si je očitno iskal nekaj za pod kljun. Po nekaj neuspešnih desantih je odletel proti ribniku zraven jezera. Tukaj mu je bila sreča bolj naklonjena, saj je že v prvem poskusu zadel v polno. Takrat se na nebu prikaže kragulj *Accipiter gentilis*, ki opazi orlov plen. Kakor strela z jasnega se zapodi proti ribjemu orlu in mu poskuša ukrasti ribo. Ribji orel pa, ne bodi len, v hipu zloži peruti in strmoglavi v ribnik. Kragulj praznih krempljev odleti, ribji orel pa se dvigne iz vode in s plenom v krempljih odleti na mesto, kjer bo lahko v miru zaužil težko prisluženo kosilo.

Dne 20. 3. 1993 sva z M. Vogrinom obiskala Žolneško jezero, ki leži v neposredni bližini Braslovč. Na jezeru sva evidentirala osem (8) parov čopastih ponirkov *Podiceps cristatus*, 27 sivih čapelj *Ardea cinerea*, 85 mlakaric *Anas platyrhynchos*, en par regelj *Anas querquedula* in samca čopaste črnice *Aythya fuligula*. Ko sva se še malo razgledovala po jezeru, sva opazila ribjega orla *Pandion haliaetus*. Napravil je krog nad jezerom in nato strmoglavil v vodo. Bil je neuspešen. Nato se je dvignil visoko v zrak, zaokrožil nad nama in odletel v smeri Braslovškega jezera. *Nuša Kropivšek, Vransko 121, 63305 Vransko*

GRAHASTA TUKALICA *Porzana porzana*
SPOTTED CRAKE – On 21st August 1992 at Markovci and on 12th September 1992 at Ormož

Med ptiče, ki morda niso tako redki, vendar jih zaradi skritega načina življenja težko opazimo, sodi grahast tukulica.

V času letošnjega jesenskega preleta sem jo imel možnost opazovati dvakrat.

Dne 21. 8. 1992 sem jo opazoval pri Markovcih ob Dravi. Zagledal sem jo po naključju, ko sem opazoval pobrežnike na manjšem prodišču ob nasprotnem bregu reke. Tukulica se je ves čas prehranjevala ob gostem šašju. Dobro sem mogel videti njen beli zadek, izrazito progaste boke in zelene noge. Ker na korenu kljuna ni imela rdeče pike, glavo pa je imela svetlejšo kot trup, sem ugotovil, da gre za mladosten osebek. Nenadoma je izginila v šašju, kjer je več nisem videl.

Dne 12. 9. 1992 sem opazoval en osebek ob robu ene izmed ormoških lagun. Pri tem sem se ji približal na razdaljo manj kot tri metre. Tukulica me je sprva negibno opazovala, nato pa v letu nizko nad vodo odletela in izginila med posušenim vrbovjem, ki raste iz vode. Ta osebek je bil očitno odrasel, saj je imel na kljunu izrazito rdečo liso. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

ŠKOLJKARICA *Haematopus ostralegus*
OYSTERCATCHER – On 31st May 1992 at Sečovlje Salinas; incl. one Bar-tailed Godwit

Kakor vsak mesec, sem se tudi 31. 5. 1992 odpravil na ornitološki izlet v Sečoveljske soline. Že v obratujočem delu sem opazil skupino malih prodnikov *Calidris minuta*, ki so se prehranjevali v plitvi vodi. Takoj ko sem prišel v bolj znan, opuščen del, sem v desnem bazenu zagledal kričeče obarvano ptico, čepečo na skali nedaleč od brega. Že brez daljnogleda sem ugotovil, da opazujem školjkarico. Po natančnejšem opazovanju sem videl, da gre za odraslo ptico v letnem perju. Na začetku se je ptica prehranjevala, nato pa se je nekajkrat oglasila in zletela kakih 200 metrov stran od prejšnjega mesta. Kasneje sem jo tudi fotografiral, vendar posnetek zaradi prevelike oddaljenosti ni najbolje uspel. Pozneje istega dne sem v Sečovljah opazoval še mnogo zanimivih ptičjih vrst, kot so: progastorepi kljunač *Limosa lapponica*, črna prosenka *Pluvialis squarrotola* in druge. *Borut Rubinič, Pražakova 11, 61000 Ljubljana*

POLOJNIK *Himantopus himantopus*
BLACK-WINGED STILT – 2 pairs breeding in
 1992 at Sečovlje Salinas

Res je, da sem o polojniku v Acrocephalusu že pisal, toda srečanja s to ptico v Sečoveljskih solinah so bila precej drugačna od tistih na Štajerskem, saj je tokrat gnezdil.

Prvič sem ga v solinah opazoval 18. 6. 1992. Eno samico sem opazoval že v drugem ali tretjem bazenu. Mimo je brodira po plitvi vodi med suhimi šopi trave. Bila je precej plašna, saj je brž, ko sem se ji bolj približal, pričela letati sem ter tja. Glavo je imela popolnoma belo. Presenečenje pa sem doživel čez približno tri ure ob koloniji navadnih čiger. Tam sem namreč srečal gnezditveno razporejen par polojnikov; samca s črnino na glavi in vratu ter s popolnoma črnim hrbtom in samico, ki je imela v primeri s prej opazovano samico na glavi nekaj drobnih, črnih pikic. Samica me je trikrat zelo nizko preletela in se kričeče oglašala. Nasploh sta bila polojnika večinoma v zraku. Oba osebka sta tudi preganjala rečne galebe *Larus ridibundus* in rumenonoge galebe *L. cachinnans*, ki so se spreletavali nad kolonijo.

Po vsem tem sem bil prepričan, da polojnik tod gnezdi, in sklenil sem, da ob naslednjem obisku to temeljito raziščem.

Dne 9. 7. 1992 sem bil ponovno v solinah, pridružila pa sta se mi še D. Denac in J. Smole. Polni pričakovanj smo začeli opazovati v Leri, v aktivnem delu solin. Ni nam bilo žal. Takoj ko smo postavili teleskope, je Damijan zagledal polojnika. Videli smo štiri samice, ki so si iskale hrano na blatni površini. Vedle so se povsem

negnezdilno in tudi številni galebi jih niso motili. Polojnike smo opazovali približno eno uro, nato pa so prek kanala Dragonja odleteli v stare soline. Naslednji dve samici smo opazovali ob kanalu Pichetto, en bazen pred morjem. Napadli sta nas med prečkanjem mostu čez kanal in dolgo nista hoteli odnehati. Pri tem sta se neprestano svarilno oglašali. Damijan je to s pridom izkoristil in napravil nekaj dobrih fotografij. Čez čas sta oba polojnika odletela v bazen s kolonijo navadnih čiger. Tukaj se jima je pridružila še ena samica s svetlejšim hrbtom. V sosednjem bazenu pa so brezskrbno, vse štiri na eni nogi, počivale polojnikove samice, ki smo jih prej opazovali v Leri. Tako lahko rečem, da se je ta dan v solinah zadrževalo skupaj sedem (7) samic polojnika, od katerih sta se dve (2) vedli gnezdilno. Zanimivo je, da nismo opazili niti enega samca.

Naslednjič sem bil v solinah 19. 7. 1992. Zgodaj zjutraj sem v Leri opazoval kar devet (9) polojnikov. Vsi so mirno in neslišno brodira po plitvi vodi in se prehranjevali. Po natančnem pregledu sem ugotovil, da opazujem enega samca z veliko črnine na glavi in s kot oglje črnim hrbtom ter sedem samic. Pri enem osebku spola nisem mogel natančno določiti. Polojniki niso bili plašni, še posebej samec, ki je z razdalje petih metrov dovolil, da opazujem njega in njegov odsev v vodi, ki je bil tako brezhiben, da sem najprej pomislil, da gledam dva ptiča. Kakršnihkoli sledov gnezditve nisem opazil, v starih solinah pa ta dan polojnikov sploh ni bilo.

Kar sem iskal, sem končno našel 9. 8. 1992. Ta dan, vsaj kar se polojnikov tiče, zavoljo prejšnjega obiska nisem bil ravno optimist. V Leri jih ni bilo, pač pa sem med prečkanjem mostu čez Pichetto (prav tam, kjer sta me pri enem od prejšnjih obiskov napadali dve samici), zaslišal znano oglašanje polojnika. Pogledal sem v zrak, polojnikov pa nikjer. Šele ko sem s teleskopom preiskal bližnji solinski bazen, sem ob gostem rastlinju, do kolen v vodi, zagledal dve samici polojnika, ki sta se oglašali in me razburjeno opazovali. Toda nista bili sami. Zraven sta stala dva letošnja mladiča. Po silueti in velikosti povsem enaka, pa vendarle čisto drugačna. Nikjer namreč ni bilo tiste značilne črne barve. Po glavi svetlo rjava, peruti v osnovi sicer temno rjave, vendar so bila vsa peresa izrazito svetlo obrobljena, kar je dajalo vtis grahavosti. Noge komaj zaznavno umazano blede oranžne, prav takšen pa tudi kljun s temno konico. Dve samici, pa samo dva mladiča? sem pomislil na glas. Toda ko sem se čez dve uri vračal, sem v enem izmed sosednjih bazenov opazoval isti dve samici s štirimi mladiči. Zanimivo je, da me ta dan samici nista niti enkrat poskusili pregnati, oglašali pa sta se samo na tleh.

Na osnovi tega opazovanja lahko rečem, da sta letošnje leto v Sečoveljskih solinah gnezdila najverjetneje dva para polojnikov. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

ČRNI DULAR *Pluvialis squatorola*

GREY PLOVER – 8 on 2nd and 26 on 6th April 1976 at Ljubljansko barje

Črni dular se pri nas ustavlja le med selitvijo in z njim se srečamo tako na morju kakor tudi v notranjosti. Dne 2. 4. 1976 sem na Ljubljanskem barju pred Igom na travniku videl osem osebkov. Hitro so odleteli, vendar so se čez čas vrnili na isto mesto. Še bolj pa sem bil presenečen 6. 4. 1976, ko sem na popolnoma istem mestu naštel kar 26 črnih dularjev. *Ivo A. Božič, Na Jami 8, 61000 Ljubljana*

VELIKI PRODNIK *Calidris canutus*

KNOT – On 14th March 1991 at Lake Gajševci

Peti zapis za Slovenijo.

Fifth record from Slovenia.

Dne 14. 8. 1991 sem bil ob Gajševskem (akumulacijskem) jezeru na reki Ščavnici. Na severni strani jezera sem na peščenih nanosih, ki le ob visoki vodi ne gledajo iz vode, opazoval meni neznanega pobrežnika. Ker sem imel s seboj fotoaparata, sem naredil nekaj posnetkov. Najprej sem ga fotografiral z večje razdalje, z brega jezera, potem pa sem se mu počasi in previdno približeval. Ko sem prišel na peščino, je odletel. Počakal sem nekaj minut in ptič se je vrnil. Naredil sem še dva posnetka z majhne razdalje, približno s treh metrov. Potem ko je ponovno odletel, sem se vrnil na breg.

Na osnovi posnetkov sem sicer z dvomom glede na areal in selitvene poti ugotovil, da gre za velikega prodnika *Calidris canutus*. Determinacijo so potrdili tudi drugi člani društva. *Marjan Vaupotič, Noršinci 1, 69240 Ljutomer*

TOGOTNIK *Philomachus pugnax*

RUFF – On 28th June 1992 in winter plumage at Rače ponds

V delno oblačnem vremenu sem 28. 6. 1992 ponovno zavil k ribnikom v Račah. Ni mi bilo žal, kajti imel sem kaj videti. Opazoval sem samca žličarice *A. clypeata*, dva (2) samca sivke *A. ferina*, močvirskega martinca *T. glareola* v letnem perju ter še nekaj drugih poslastic. Med njimi je mojo pozornost najbolj pritegnil togotnik. Povrhu vsega je šlo za samca, ki je imel na sebi letno perje. Stopical je v izpraznjenem bajerju, in to tako domišljavo, kot da bi se bil zavedal svoje pomembnosti in mojih izbuljenih oči. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas*

VELIKI ŠKURH *Numenius arquata*

CURLEW – On 14th March 1992 at Lake Ptuj

Oblačen, deževen dan z zelo močnim SZ vetrom nad Ptujskim jezerom ni obetal nič pretresljivejšega. Datum: 14. 3. 1992.

Race na jezeru so kar izginjale med velikimi valovi, ki so z vso silo butali ob betonski nasip. Veliko število pa jih je čepelo na bregu in stiskalo glavo med ramena ali pod perje.

In prav takšna jata, sestavljena iz množice mlakaric *Anas platyrhynchos*, kreheljcev *A. crecca*, enega para regelj *A. querquedula* in samca navadne žvižgavke *A. penelope*, je čepela na nasipu v bližini Markovcev. Tako brezskrbno počivajoče race so bile seveda zelo vabljive za fotografski aparat prijatelja J. Smoleta. Medtem ko sva se previdno bližala skupini, sem nizko v zraku nenadoma zagledal precej velikega, svetlega ptiča z zelo dolgim, navzdol ukrivljenim kljunom. Preletel je nasip in izginil v smeri Markovcev.

Zelo vesel sem prepoznal velikega škurha. To je bilo moje prvo opazovanje te vrste na Štajerskem. Seveda pa so se v teh trenutkih nepazljivosti splašile tudi race in tako je Jaka lahko slikal le »leteči« motiva.

Medtem se je veter umiril in nama omogočil boljši pogled na jezero. Omeniti velja trinajst (13) dolgorepih rac *A. acuta*, šest (6) žličaric *A. clypeata* in pa seveda par tatarskih žvižgavk *Netta rufina*, ki nama je popestril že tako zanimiv dan. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

JEZERSKI MARTINEC *Tringa stagnatilis*
MARSH SANDPIPER – On 20th April 1992 at 9 a.m., 3 at 3 p.m. and one on 21st April 1992 at 5 p.m. at Rače ponds

V delno oblačnem vremenu, občasno je tudi rahlo deževalo, sva z bratom zjutraj obiskala ribnike v Račah. Glede na vreme in muljaste površine Velikega ribnika, ki je bil napol prazen, sem tokrat pričakoval povečan prelet, predvsem pobrežnikov. Ob 9. uri sem ugotovil, da so bila moja pričakovanja realna. Med jato zelenonogih martincev *Tringa nebularia*, ki je štela šestindvajset (26) osebkov, sem zasledil nekaj bolj elegantnega. Nekoliko manjši martinec, ki je že prej v letu pritegnil mojo pozornost po svojem vedenju, je bil sedaj dobro viden. Elegantna, vitka postava, tanek črn kljun in prav tako tanke dolge noge so izdajale jezerskega martinca. Osebek je bil v letnem perju, saj je bil po vsej zgornji strani črno lisast (v zimskem perju je zgornja stran enolično sivkasto obarvana).

Toda to še ni vse. Da se na ribnikih zadržuje ta imenitni gost, so bili obveščeni tudi drugi štajerski ornitologi. Ob 15.30 je ribnike obiskal F. Janžekovič, vendar martinca ni bilo. Zato je toliko bolj zanimivo opazovanje L. Božiča ob 17. uri, ko je opazoval kar tri (3) osebke! Od teh sta bila dva v letnem, eden pa v zimskem perju. Naslednji dan, to je 21. 4. 1992 ob 16. uri, sva bila z Božičem spet pri ribnikih, vendar martinca ni bilo. Čez dobro uro pa ga je ravno na tem mestu »jezerca« opazoval F. Bračko!

Iz tega zapisa lahko ugotovimo vsaj dvoje:

– prelet vsaj v spomladanskem času poteka izredno hitro, lahko rečemo, da se ornitofavna posamezne lokalitete spreminja dobesedno iz ure v uro,

– ustrezen stalen nadzor (monitoring) nad zanimivejšimi predeli lahko da izredno zanimive in poučne rezultate. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, Orehova vas 62312*

MALI MARTINEC *Actitis hypoleucos*
COMMON SANDPIPER – On May 17th 1992 at Brestanica ponds

Dne 17. 5. 1992 ob 16. uri sem obiskal ribnike pri Brestanici, kvadrant 9/53. Ob spodnjih dveh ribnikih je bila precejšnja gneča, zato nisem veliko pričakoval od obiska tretjega ribnika, ki je najmanjši in leži najvišje. Na moje veliko presenečenje je bil ribnik neobljuden, voda izpuščena, na mehkem mulju pa sem splašil malega martinca, ki se je v nizkem letu spreletel na drugo stran mlakuže, ki je ostala na dnu ribnika. Poleg tridel-

nega klica splašenega ptiča sem opazil belo črto v perutih in bel obrobljen rep. Ko je ptič pristal, je takoj začel značilno gugati telo in rep. Po hrbtu in perutih je bil rjav, bel po trebuhu, imel je sivo liso od lic do sredine oprsja, temen kljun, ki je bil dolg kot širina glave, temne noge, peruti pa mu niso v celoti prekrivale repa. Okrog očesa sem opazil bel obroč. Razen guganja telesa ni kazal znakov strahu, tako da sem se mu približal na okrog 30 metrov. Nato je poletel nizko nad trstičjem, ki raste na severnem bregu ribnika.

Kolikor je meni znano, za Posavje ni dosti podatkov o opazovanju te vrste, niti ni podatkov o gnezdenju. *Marjan Gobec, Zidani most 28a, 61432 Zidani most*

ČRNOGLAVI GALEB *Larus melanocephalus*
MEDITERRANEAN GULL – 630 on 12th April 1992 at Sečovlje Salinas (and 20.000 *Larus cachinnans*)

Da ni obratujoči del Sečoveljskih solin ornitološko nič manj zanimiv od znanega, opuščenega in našim ornitologom tudi bolj priljubljenega dela, ampak je velikokrat ravno nasprotno, se mi je posrečilo ugotoviti in tudi dokazati že kar nekajkrat. Tako je bilo npr. 31. 7. 1992 na omenjenem delu kar približno 500 malih prodnikov *Calidris minuta*, na opuščnem pa sta bila istega dne le dva! Tega dne je bilo tam tudi kakih 1500 rumenonogih galebov *Larus cachinnans*, na starem delu pa »le« kakih 5000. Dne 12. 9. 1992 je bilo na obratujočem delu kar 630 črnoglavih galebov *Larus melanocephalus*, medtem ko ni bilo na opuščnem delu niti enega! Sam sem na tem »nezanimivem« delu videl jezerskega martinca *Tringa stagnatilis* kar trikrat (v nobenem od primerov ga ni bilo na starem delu). Prvič, 20. 6. 1992, sva skupaj z A. Vrezcem opazila dva odrasla osebka v letnem perju. 31. 7. in 15. 8. 1992 pa sem opazil po en osebek jezerskega martinca v vmesnem stadiju, med zimskim in letnim perjem (verjetno mlada in spolno še nezrela). *Borut Rubinič, Pražakova 11, 61000 Ljubljana*

ČRNOGLAVI GALEB *Larus melanocephalus*
MEDITERRANEAN GULL – First winter records from Slovenia: in December 1992 at Koper and Sečovlje Salinas

26. 12. 1992 je bilo kot nalašč za obisk Sečoveljskih solin. Množica ptičev nama je s prijateljem dala vedeti, da tudi tokrat nisva prišla zastonj. Ko sva prišla iz novega v stari del, naju je presenetilo veliko število pobrežnikov v enem izmed bazenov. Naštela sva kar kakih 100 spremenljivih

prodnikov *Calidris alpina*, nekaj več rdečenogih martincev *Tringa totanus*, v jati pa je bilo tudi nekaj prib *Vanellus vanellus* in celo dva velika škurha *Numenius arquata*. V sosednjem bazenu se je kar trlo različnih rac in galebov, na morju pa se je pozibavalo veliko število ponirkov, slapnikov in kormoranov. V bazenu, tik za obratom »Droge«, sva začela pregledovati jato galebov. Med številnimi rečnimi galebi *Larus ridibundus*, rumenonogimi galebi *Larus cachinnans* in sivimi galebi *Larus canus* sva opazila tudi dva črnoglava galeba v odraslem zimskem perju. Če povem po pravici, omenjenima galeboma niti nisva posvečala posebne pozornosti. Ta vrsta se na izlivu reke Mirne na Hrvaškem (le dobrih 15 km zračne razdalje od Sečoveljskih solin) redno pojavlja tudi pozimi, za to se mi njuna navzočnost tu ni zdela nič posebnega. Le nekaj dni prej, 20. 12. 1992, pa sva na koprski bencinski črpalki opazovala enoletnega črnoglavega galeba, ki je v družbi nekaj rečnih galebov *Larus ridibundus* letel mimo naju. Verjetno se črnoglavi galeb pozimi na tem koncu Slovenije tudi redno pojavlja, vendar mu slovenski ornitologi posvečamo premalo pozornosti. Temu primerno je tudi število podatkov, saj sta to doslej edina znana zimska podatka za to vrsto pri nas. *Borut Rubinič, Pražakova 11, 61000 Ljubljana*

MALI GALEB *Larus minutus*
LITTLE GULL – 11 on 20th April 1992 at Rače ponds

Dvajseti april se je že nagibal proti večeru, ko sva s prijateljem J. Smoletom, bolj mimogrede kot pa zares, prišla k Račkim ribnikom.

Že takoj ob prihodu sva opazila, da je polovica Velikega ribnika praznega, tako da so imeli najrazličnejši ptiči, ki se jih nisva nadejala v tolikšnem številu, na voljo veliko hrane.

Na plitvini je sedelo petnajst (15) rečnih galebov *Larus ridibundus*, enajst (11) malih galebov *Larus minutus* s črnimi glavami, šest (6) navadnih čiger *Sterna hirundo*, med številnimi sivimi čapljami *Ardea cinerea* pa so bile tudi tri (3) velike bele čaplje *Egretta alba*. Po blatu so tekali štirje (4) mali deževniki *Charadrius dubius*, od nekod pa se je na drugi konec ribnika spreletel dolgo-kljun ptič. V letu je bila dobro vidna široka bela progga v peruti, na tleh pa rdečkasto obarvan vrat in prsi, tako da sva z lahkoto prepoznala črnorepega kljunača *Limosa limosa*. Posebej veliko sva si dala opraviti z martinici. Ko sem skozi teleskop opazoval jato, sem med številnimi zelenonogimi martinici *Tringa nebularia* opazil tudi nekoliko manjšega, podobnega martinca, ki pa ga zaradi

nasprotne sončne svetlobe nisem mogel natančneje determinirati.

Odpravila sva se na drugo stran ribnika, od koder se je ponujal lep pogled na vso jato. Pri ugodni svetlobi sva kaj hitro ugotovila, da so v jati petindvajsetih (25) zelenonogih martincev *Tringa nebularia* tudi trije (3) jezerski martinici *Tringa stagnatilis*. Pozornost so zbujali njihovi dolgi in zelo tanki kljuni ter tanke sivo zelene noge. Bili so tudi opazno manjši od zelenonogih martincev. Dva (2) sta imela na hrbtu in perutih temnejši vzorec, torej sta bila v poletnem perju, medtem ko je bil tretji še v zimskem perju.

Sonce je bilo že za gozdom, ko sva polna prijetnih vtisov zapustila ribnike. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

SREBRNI GALEB *Larus argentatus*
HERRING GULL – On 2nd and 8th February 1993 in first winter plumage at Lake Ptuj

Dne 2. in 8. februarja 1993 sem se zadrževal na Ptujskem jezeru. V obeh primerih sem imel priložnost opazovati srebrnega galeba, in sicer v prvem zimskem perju. Videl sem ga mirujočega – plaval je na vodi – in v zraku. Opazoval sem ga s teleskopom. Ker takšno prepoznavanje le ni tako preprosto, bi poudaril nekaj značilnosti, po katerem ga ločimo od mladostnega rumenonogega galeba *L. cachinnans*:

- temna letalna peresa s svetlim poljem na notranjih primarnih peresih – v letu (*cachinnans*; svetlo polje le naznačeno),

- glava in trtica umazano rjave barve ali s posameznimi lisami (*cachinnans*; glava, rep in trtica skoraj povsem beli),

- terciarna peresa progasta (*cachinnans*; brez prog ali le na konicah). *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas*

ČRNONOGA ČIGRA *Gelocheilidon nilotica*
GULL-BILLED TERN – On 20th June 1992 at Sečovelje Salinas (and 2 Marsh Sandpipers)

Peti zapis za Slovenijo.

Fifth record from Slovenia.

Deževalo je, ko sva se zjutraj 20. 6. 1992 s prijateljem peljala proti Sečoveljskim solinam. Brez upanja na lepo vreme sva se pripeljala na soline, kjer se je, na najino presenečenje, nebo razjasnilo in obetal se je lep, sončen dan. Po pregledu delujočega dela solin, kjer sva med mnogimi zanimivimi vrstami opazila tudi sokola selca *Falco peregrinus* in dva osebka jezerskega martinca *Tringa stagnatilis*, sva se odpravila na stari del solin. Ko sva s teleskopom opazovala

skupino navadnih čiger *Sterna hirundo*, je teren preletela čigra, ki je bila drugačna od drugih in je takoj pritegnila najino pozornost. Na njej sva opazila popolnoma črn kratak kljun brez svetle konice, zareza na repu pa je bila skoraj neopazna. Ptico sva takoj prepoznala za črnogogo čigro, priročnik pa je najino trditev le še potrdil. Čigra je odletela v notranjost proti hrvaški strani in nama po vztrajnem zasledovanju z daljnogledom izginila izpred oči. Glede na meni znane podatke je to prvo opazovanje te vrste na Obali. *Al Vrežec, Pražakova 11, 61000 Ljubljana*

KASPIJSKA ČIGRA *Sterna caspisa*
CASPIAN TERN – 2 on 17th April 1993 at Lake Šoštanj and Lake Plevel

V času spomladanskega preleta se z veliko radovednostjo odpravljam na jezera v Šaleški dolini, saj mi v tem obdobju mnogokrat postrežejo s kakšno zanimivostjo. Tako je bilo tudi sončnega popoldneva 17. 4. 1993, ko sem na obsežni površini termoelektrarniškega pepela na severozahodni obali Plevelovega jezera, tik ob vodi, opazila dve zelo veliki čigri. Pogled skozi teleskop mi je razkril značilnosti kaspijske čigre: črna kapa, ki je segala močno na zatilje, živo rdeč kljun in črne noge. O njuni velikosti sem se prepričala čez slabi dve uri na bližnjem Šoštanjskem jezeru, ko sta ptici leteli le nekaj metrov nad menoj in se nato v dolgem loku vračali na Plevelovo jezero. Ob pogledu na ptici v letu je bila razločno vidna temno siva barva na spodnji strani primarnih peres. *Tatjana Čelik, Stantetova 8, 63320 Velenje*

MALA ČIGRA *Sterna albifrons*
LITTLE TERN – Pair breeding in 1992 at Sečovlje Salinas

Poleg polojnika *Himantopus himantopus* je bila v preteklem letu najzanimivejša gnezdilka Sečovljskih solin prav gotovo mala čigra.

Dne 18. 6. 1992 sem opazoval par malih čiger, ki se je spreletaval nad tretjim solinskim bazenom. Oba osebka sta strmoglavljala v vodo, pred tem pa dolgo časa, podobno kot navadna postovka *Falco tinnunculus*, lebdela v zraku in hitro mahala s perutmi. To moje prvo srečanje z malo čigro pa ni trajalo dolgo, saj sta kmalu obe odleteli čez kanal Pichetto. Pozneje sem ta par opazoval v koloniji navadnih čiger *Sterna hirundo*. Sprva sem mislil, da tod gnezdita, vendar sem kmalu sprevidel, da le lovita. Takoj ko je vsaj ena ujela kakšno ribo, sta obe zleteli proti sosednjemu bazenu. Mali čigri tudi nista sodelovali pri napadih na galebe, ki so letali mimo kolonije. Ko sem

po enem izmed uspešnih lovov z daljnogledom sledil čigramu, sem opazil, da sta obe pristali na majhnem otočku sredi sosednjega bazena. Obotavljanja seveda ni bilo. Brž sem si sezul čevlje in se napotil proti otoku. Na njegovi najvišji točki sem tudi odkril gnezdo z enim jajcem. Kam sta čigri nosili hrano, si tisti hip nisem znal pojasniti. Čigri sta me v času obiska gnezdišča kriče preletavali. Po ogledu gnezda sem se hitro vrnil, da čiger ne bi preveč vznemirjal. Na srečo sem z nasipa še enkrat pogledal na otok skozi teleskop. Osupel sem opazil, da sta se mali čigri spustili na povsem drugem koncu otoka. Zmeden sem še enkrat pohitel na otok in na mestu, kjer sta se čigri spustili na tla, našel neizrazito gnezdo z enim zelo majhnim črno-rjavim mladičkom. Gnezdo je bilo skoraj vodoravno z gladino vode. Še vedno pa mi ni bilo jasno, čigavo je tisto jajce, ki me je tako zavedlo. Vendar se je tudi ta uganka razrešila, ko sem opazil navadno čigro, ki se je brez obotavljanja spustila h gnezdu in mirno pričela valiti, brž ko sem se nekoliko oddaljil.

Dne 9. 7. 1992 me je skupaj z D. Denacem in J. Smoletom en osebek male čigre preletel pri železnem mostu čez Pichetto. Približno dve uri pozneje smo v koloniji navadnih čiger opazovali dva (2) odrasla osebka, ki sta hranila dva dorasla mladiča, čepeča na blatnem nasipu sredi bazena. Mladiča sta bila enake velikosti kot starša in močno grahasta.

Gnezdo na otočku je bilo sicer prazno, vendar nas je ves čas obletaval razburjen par malih čiger. Mladič je bil verjetno skrit v gostem sestoju osočnika, tako da ga kljub iskanju nismo odkrili. V gnezdu navadne čigre je bil en mladič in dve jajci.

Dne 19. 7. 1992 sem opazoval tri (3) odrasle osebke navadne čigre, ki so večinoma posedali na blatnem nasipu ob koloniji. Nekajkrat so sicer poleteli in naredili nekaj krogov nad bazenom, vendar niso več kazali znamenj gnezdilnega vedenja.

Dne 9. 8. 1992 malih čiger v solinah nisem več opazil. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

GRIVAR *Columba palumbus*
WOODPIGEON – Flocks of 120, 210, 80 and 59 individuals in a half an hour on 8th October 1992 at Dravsko polje (also flocks of *Remiz pendulinus* containing approx. 50 individuals)

V oblačnem vremenu sem se 8. 10. 1992 potikal po Dravskem polju. Opazoval sem večje jate grivarjev, ki so se precej visoko vsi brez izjeme pomikali proti zahodu. Tako sem v dobrih tridesetih minutah opazoval jate z naslednjim številom osebkov: 120, 210, 80, 59.

Nekaj podobnega sem tega dne opazoval tudi pri plašicah *Remiz pendulinus*, ki so se dobesedno sipale z neba in sicer iz smeri S, SV. Jate s po 50 osebkami niso bile nič posebnega. Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas

GRIVAR *Columba palumbus*

WOODPIGEON – On December 22nd 1992 at Sestrže

Opazovati grivarja pozimi je redka prilika. Dne 22. 12. 1992 sem se napotil na zadrževalnik Sestrže pri Pragerskem. Takoj na začetku poljske poti, ki vodi vzdolž kanala regulirane Polskave, iz majhnega gozdička vzleti jata sivih vran in grivar. Preden je izginil nekje med pragerskimi glinokopi in ribniki, je nad menoj še dvakrat zaokrožil, kakor da bi mi hotel povedati, da ga je iz gozda pregnala ujeta. Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

MALA UHARICA *Asio otus*

LONG-EARED OWL – Adult plus 2 fledglings on July 25th 1992 at Bakovci by Mura river

Dne 25. 7. 1992 sem se s kolesom odpravil na nekajurno opazovanje ptic po okoliških krajih Beltincev. Nisem si še zadal končnega cilja, zato sem se vozil naokoli, da bi našel primerno mesto za daljše opazovanje. Končno sem se pripeljal do nekega zaraščenega mrtvega Murinega rokava, ki je od Bakovcev oddaljen nekaj sto metrov. Tam je moja pozornost pritegnila ptica, ki pa je kar nisem in nisem mogel determinirati. Z daljšim opazovanjem sem ugotovil, da:

- je ptica podobna manjši čaplji,
- je imela rumene noge in rumen kljun,
- je bila po prsih temno progasta oziroma pegasta.

Spominjala me je na veliko bobnarico, toda doma sem ugotovil, da je zelo malo možnosti, da sem videl ravno njo.

Toda še večje zanimanje mi je pritegnila ptica, ki sem jo opazil na poti domov. Peljal sem se mimo farne Nemščak (leži med Ižakovci in Doležovjem), ko sem na bližnjih smrekah zaslišal visoki -ii. Pograbil sem daljnogled in pogledal proti smreki. Hitro sem opazil ptico in takoj ugotovil, da gre za malo uharico *Asio otus*. Nekaj časa sem jo opazoval, ko sem na nasprotni veji zagledal še dve (2) sovi. Bila sta speljana mladiča male uharice in še vedno sta imela sledove puha na sebi. Drugi dan, 26. 7. 1992, sem šel spet opazovat ptice. Tokrat pa sem na isti smreki opazil samo mladiča. Odrasla ptica je bila mogoče na lovu. Pod smreko sem našel veliko

izbljuvkov in iztrebkov, torej je mogoče, da so uharice tu že dalj časa in da so v bližini gnezdi-
le. Branko Bakon, Ravenska 3, 69231 Beltinci

KOCONOGI ČUK *Aegolius funereus*

TENGMALM'S OWL – 7 young in a nesting box on May 6th 1993 at Loški potok

Pred leti mi je M. Mohar iz Loškega potoka pravil, da so pri njih včasih gnezдили »ta pisani« čuki in kako so jih takrat lovili in preganjali zaradi klasičnih sovjih vraž o bližajoči se smrti. Letos spomladi pa mi je telefoniral, da ima doma v kuhinji »ta svetlega« čuka, ki so ga opoldan k njemu pregnale vse okoliške ptice. Svetoval sem mu, naj ga obdrži do mraka, potem pa spusti in opazuje, kam bo odletel. In res, zletel je na visoko vaško lipo pred njegovo hišo, na katero je že pred desetletjem namestil pet skorčnic z večjo vhodno odprtino (premera 7–8 cm). Dne 6. maja 1993 sva se oba povzpela kakih 12 m visoko na lipo do gnezdnice. Štiri so bile prazne, v zadnji – napol razpadli – pa je na najino veliko presenečenje v naju zrl osem parov zvedavih oči: samica (z valilno plešo) in sedem različno starih (velikih) mladičev. Starejša dva sta bila že vsa operjena, medtem ko sta najmlajša še vedno nosila bel puh. V gnezdnici je zaudarjalo po iztrebkih in mrhovini, na robu sta bila dva ostanka malih sesalcev – najbrž miši. Vsem sva na noge namestila alumini-
jaste obročke in jih vse prestrašene zapustila. Ravno v teh gnezdnicah je po njegovem pripovedovanju pred leti gnezdil navadni čuk in tudi drugod po vasi (Malem logu), sedaj pa je po nekaj letih prišel njegov zanimivi »sorodnik«. Kocconogi čuk je vztrajno pel že v januarju nad njihovo hišo, tako da je domače kar zaskrbelo in so ponoči s svetilko poiskali neutrudnega pevca. Zagledali so njegovo glavo v vhodni odprtini gnezdnice. Še na dan obročkanja mladičev in samice so ugibali, koga je ali bo izpel, potolažil sem jih in jim pojasnil, da je izpel le smrt »doma-
čih« miši in voluharjev.

Kocconogega čuka sem v tem predelu opazoval še v Mošnevcu (hrib vzhodno od Loškega potoka), in sicer pojočega samca 17. januarja 1992, medtem ko sem na Ojstrem vrhu pri Travnici 1. januarja 1992 poslušal njegovo monotono petje. Na obeh lokacijah so jelovo bukovi gozdovi s suhimi in votlimi drevesi.

Področje Loškega potoka je znano po intenzivnem gospodarjenju z zasebnimi gozdovi in stalnem pospeševanju smreke. Odstranjujejo odmrle in votla drevesa ter jih uporabljajo za kurjavo. Posebno večje ptice duplarice tod zato pesti veliko pomanjkanja ustreznih gnezdnih niš. Miro Perušek, Jurjevica 4, 61310 Ribnica

ČEBELAR *Merops apiaster***BEE-EATER** – On 12th May 1993 at Jurjevica near Ribnica

Doma me je pri kosilu 12. maja 1993 ob 16. uri zmotil neobičajen glas, nekoliko podoben škorčevim poletencem. Na moje veliko presenečenje sem skozi okno jedilnice opazil na suhem drevesu ptico pisanih tropskih barv. Kosila je bilo v trenutku konec in že sem z daljnogledom v roki sledil čebelarju pri njegovem spreletavanju, med katerim se je vrnil s čebelo v kljunu. Odletel je na sosednji vrt, kjer je bil še eden, in oba sta družno zmanjševala število živih čebel ter si za pristajalno stezo izbrala suhe veje visokih sadnih dreves. Kmalu je prišla nevihta, ki je grozila že lep čas. Čez kakšno uro je odvihrala mimo in odgnala pisana čebelarja naprej proti gnezdiščem na severu. Miro Perušek, Jurjevica 4, 61310 Ribnica

SREDNJI DETEL *Dendrocopus medius***MIDDLE SPOTTED WOODPECKER** – At Boriče/Trbovlje on January 20th 1989 and near Kočevje on December 12th 1989

Srednji detel je pri nas na splošno manj številen, zato so srečanja z njim toliko bolj dobrodošla in tudi zanimiva. Dne 20. 1. 1989 se je en osebek zadrževal na hrastu v Boričah nad Trbovljami.

Drugo moje srečanje z njim pa izvira iz okolice Kočevja, oziroma še naprej proti Hrvaški, kjer nas je več imelo priložnost opazovati srednjega detla, ki se je po naključju tudi zadrževal na hrastu. V beležnico sem zapisal datum: 14. 12. 1989. Ivo A. Božič, Na Jami 8, 61000 Ljubljana

BELOHRBTI DETEL *Dendrocopos leucotos***WHITE-BACKED WOODPECKER** – On 13th May 1991 at Bled

Peti zapis za Slovenijo.

Fifth record from Slovenia.

Dne 13. 5. 1991 sem na južnem koncu Blejskega jezera med opazovanjem slapnikov zaslišal močno trkanje, ki je spominjalo na udarjanje po nekakšni kovini. Zvok je prihajal iz smeri hiše, ki stoji zahodno od »Titove vile«. Ko sem se približal omenjeni hiši, sem na žlebu opazil detla, ki je z vso vnemo tolkel po njem. Glavo je imel pokrito z veliko rdečo »kapo«, zato sem najprej pomislil na srednjega detla, vendar pa sem že, ko sem opazil, da se črta na licih stika s kljunom (pri srednjem pa ne), spremenil to mnenje. Domnevo, da je opazovani detel belohrbti, pa sem dokončno potrdil, ko se je detel s hrbtom obrnil proti meni

in mi pokazal značilen bel hrbet. Po nekaj sekundah je zletel v bližnji gozd, kamor pa mu nisem mogel slediti. Pozneje sem s pomočjo priročnika ugotovil, da je bil opazovani detel odrasel samec. Borut Rubinič, Pražakova 11, 61000 Ljubljana

TRIPRSTI DETEL *Picoides tridactylus***THREE-TOED WOODPECKER** – On 16th February 1992 at plantation of *Pinus nigra* at Koritnice near Knežak

Dne 16. 2. 1992 sem v mlajšem gostem borovem gozdu na nadmorski višini 650 metrov opazoval samico triprstega detla. Nasadi črnega bora (*Pinus nigra*), ki je na krasu priseljen, se prav tu stika z jelovo-bukovimi gozdovi Snežnika, kjer sem triprste detle že večkrat opazoval. Opazovanje pri Koritnicah dokazuje, da se triprsti detli, vsaj v zimskem času, zadržujejo tudi po nasadih črnega bora na krasu. Slavko Polak, Koritnice 65, 66253 Knežak

SKALNA LASTOVKA *Ptyonoprogne rupestris***CRAG MARTIN** – 2 on 15th May 1993 at Dolžanova soteska near Tržič

Dne 15. 5. 1993 me je pot vodila v Dolžanovo sotesko, ki jo vsi poznamo kot svetovno znano nahajališče mikrofosilov. Med sprehajanjem po geološki poti sem v zraku opazila dve rjavi lastovki. Po natančnem opazovanju sem ugotovila, da gre za skalni lastovki *Ptyonoprogne rupestris*. Nuša Kropivšek, Vransko 121, 63305 Vransko

BREGULJKA *Riparia riparia***SAND MARTIN** – 30 on 27th May 1993 at Škocjanske jame (carst caves)

Dne 27. 5. 1993 sem obiskala Škocjanske jame. Z razglednega mesta pred jamami sem opazovala v zraku pri hranjenju skupino breguljk, ki je štela vsaj 30 osebkov. Nuša Kropivšek, Vransko 121, 63305 Vransko

MESTNA LASTOVKA *Delichon urbica***HOUSE MARTIN** – Group of more than 90 nests in a rock wall (40 × 20 m) at alt. 1080 to 1140 m at Zadnja Trenta in Julian Alps

V najinem kvadrantu atlasa TNP imava letos tudi Zadnjo Trento. V strme stene Trentskega Pelca in Plešivca se globoko zarezujejo melišča. Ko sva se popoldne 19. 6. 1993 že precej brez volje vračala v kočjo pri izviro Soče, kjer sva

nameravala prenočiti, sva zagledala mestne lastovke *Delichon urbica*, ki so letale sumljivo blizu stene. Še minuto ali dve in kljub razdalji sva razločno videla, kako se je ena od lastovk ustavila na gnezdu. Stena je bila čisto ob vznožju vršacev in se je zakrivljeno nadaljevala v nekakšno slepo dolino. Z nekaj težavami sva prišla do vznožja melišča in od tam našela približno trideset gnezd. Ko pa sva začela steno še bolj pregledovati in se vzpenjati po melišču kot po nekakšni zlati žili, se je število večalo in večalo; v steni, ki na koncu zapira dolino, je bila gostota največja. Skupno sva ocenila velikost kolonije na prek devetdeset gnezd, vsa, ki sva jih opazovala, so bila naseljena. Večinoma so bila v skalnih razpokah, nekje na sredini stene pa je mezal tudi manjši studenec. Za nameček sva na vrhu opazovala tudi skalnega plezalčka *Tichodroma muraria*. Stena z lastovkami gleda na sever in je na nadmorski višini 1080 do 1140 m, njena površina pa je približno 40 × 20 metrov. Izmed zanimivejših vrst sva ves dan opazovala planinske hudournike *Apus melba*, na kasetofonski trak pa sva ujela tudi petje hribske listnice *Phylloscopus bonelli*. *Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

RJAVA CIPA *Anthus campestris*

TAWNY PIPIT – On 1st May 1992 at Lake Šoštanj

Zaradi kopanja in odvoza prsti, ki se je pričelo v zimi 1991/92, na severni obali Šoštanskega jezera nastaja velika razgaljena površina, ki je na spomladanskem preletu privabila tudi rjavo cipo. Tu sva jo s S. Polakom opazovala lepega sončnega popoldneva 1. 5. 1992. Ptica me je zelo razveselila, kajti na tej lokaliteti omenjena vrsta še ni bila opažena. *Tatjana Čelik, Stantetova 8, 63320 Velenje*

DREVESNA CIPA *Anthus trivialis*

TREE PIPIT – On November 29th 1990 (in company with Water and Meadow Pipits) at Lake Ormož

Dne 29. 11. 1990 sem se s kolegi mudil pri Ormoškem jezeru. Po nasipu smo opazovali male cipe *Anthus pratensis* in vriskarice *Anthus spinoletta*, ki so se glasno prestavljale. Nenadoma pa našo pozornost pritegne cipa, ki ni odletela, pač pa je nekaj sekund čepela na nasipu, nato pa brez oglašanja smuknila med grmovje. Z vidno zadrego smo obstali, ker se nobenemu ni niti sanjalo, kaj smo gledali. Cipa je bila izredno temna brez vseh jasno izraženih značilnosti tako na licu, hrbtu kot na perutih. Zadovoljili smo se s posnetkom, ki se mi ga je posrečilo napraviti, saj

smo upali na kasnejšo determinacijo. Pa nam tudi to ni uspelo, kot še nekaterim drugim ornitologom ne, ki so posnetek videli.

Preostalo mi ni nič drugega kot to, da posnetek z opisom pošljem Peru Alströmu na Švedsko, verjetno najboljšemu poznavalcu cip v Evropi. Kaj hitro mi je odgovoril, da je naša opazovana cipa – drevesna! Pri determinaciji je očitno vse nas zavedla njena zelo temna zgornja stran pa tudi sam datum pojavljanja. Peru Alströmu bi se ob tej priložnosti tudi iskreno zahvalil za pomoč pri determinaciji. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas*

BELA PASTIRICA *Motacilla alba*

PIED WAGTAIL – On 24th January 1992 at Godovič (alt. 600 m)

Dne 24. 1. 1992 je poleg naše hiše v Godoviču (600 m nadmorske višine) letela bela pastirica (*Motacilla alba*). To je bil mrzel zimski dan s 25 cm pomrznjenega snega, temperaturo 2 °C, meglo in ivjem. Očitno za nekatere ptice tudi zime niso več tisto, kar so bile. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija*

ŠPANSKI KUPČAR *Oenanthe hispanica*

BLACK-EARED WHEATEAR – Male on 22nd April 1993 at Pragersko

Šesti zapis za Slovenijo.

Sixth record from Slovenia.

V sončnem in toplem vremenu (22 °C) sem 22. 4. 1993 obiskal B. Kamenika v Spodnji Gorici pri Pragerskem. Predvsem me je zanimala cevasta gnezdilnica za čuka na njegovem vrtu. Po pregledu te in drugih gnezdilnic sva naredila še manjši obhod po bližnjih travnikih in njivah.

Med vračanjem naju je kakšnih 200 metrov od njegovega doma presenetil na prvi pogled belo-črn ptič. Pri prvem pogledu skozi daljnogled so se mi razen ust nasmejale tudi oči, kajti v tistem trenutku sem prepoznal španskega kupčarja.

To je bilo po štirih letih moje vnovično srečanje s to simpatično, a plašno ptico. Da je plašna, pričata tudi posnetka, ki sem ju naredil od daleč, vrh vsega sta še nejasna.

Spodnjo stran je kupčar imel belo, zgornja stran pa je bila z rahlim pridihom okraسته barve. Teme je bilo od lic ločeno s tanko belo liso. Da bi bil še bolj »španski«, je imel razen črne očesne maroge črno tudi grlo. Po obnašanju je bil veliko bolj podoben muharju. Večkrat je namreč poletel v grmovje in se od tam spustil nazaj na tla. Po postavi je spominjal na šmarnico. Poudaril bi, da ni nikakršne bojazni, da bi ga zamenjali z navad-

nim kupčarjem, prej s kakšnim drugim (*O. deserti*). Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas

NAVADNI KUPČAR *Oenanthe oenanthe*
WHEATEAR – 50–60 on 13th March 1993 during walk around Lake Šoštanj

Ko sem se dne 13. 4. 1993 v zgodnjih dopoldanskih urah pripeljala na Šoštanjsko jezero, sem z roba sveže preorane njive, ki leži tik ob makadamski cesti, splasila dve ptici. Značilna belina v trtici in črni T v repu sta naznanjala navadne kupčarje. Že ob bežnem pregledu njive z daljnogledom sem bila presenečena nad številom osebkov, ki sem jih po dveurnem obhodu okoli jezera ocenila na petdeset do šestdeset (50–60). Vreme je bilo tega dne sprva pretežno jasno, popoldan se je pooblačilo. Pri predhodnem obisku Šoštanjskega jezera, dne 10. 4. 1993, kupčarjev še ni bilo. Oblačno in deževno vreme v naslednjih dveh dneh, tj. 11. in 12. 4. 1993, je ptice verjetno ustavilo na njihovi selitvi. Terenski obhod jezera sem spet opravila dne 17. 4. 1993 in našla le še približno deset (10) osebkov omenjene vrste. Tatjana Čelik, Stantetova 8, 63320 Velenje

ŽAMETNA PENICA *Sylvia melanocephala*
SARDINIAN WARBLER – On 6th February 1993 at Nova vas in Istria

Po dolgem času sem bil 6. 2. 1993 spet v Solinah, a sem imel smolo. Zgodaj dopoldne se je z morja privalila tako gosta megla, da se ni dalo več opazovati. Prisiljen sem se bil pred njo umakniti na sončne obalne griče.

Več sreče sem imel pri Novi vasi nad Dragonjo (290 m). Komaj sem dobro zakoračil s ceste med vinograde in njive, že je iz trave pred mano zletela žametna penica. Ko je sedla v grmič, sem lepo videl njen rdeči očesni obroč.

Koordinator ZOAS A. Sovinc mi je povedal, da imamo za zimo o tej vrsti le nekaj podatkov. Žametna penica po literaturi velja za stalnico, morda pa se naša populacija, ki je na skrajnem severnem robu areala, vendarle umakne malo proti jugu. Ali pa jo nemara pozimi le premalo opazujemo? Tomaž Jančar, Gorenje Blato 31, 61291 Škofljica

ČRNOGLAVKA *Sylvia atricapilla*
BLACKCAP – Winter observations near Nova Gorica in 1989 and 1990

Črnoglavka bolj redko prezimuje v naših krajih. Kljub temu sem jo imel priložnost srečati v zimskem času kar trikrat, in to vedno na istem kraju na obrobju Nove Gorice. Prvič sem jo ujel v mrežo dne 14. 1. 1989. Bila je samica. Drugič sem jo na istem mestu ujel dne 31. 12. 1990, tudi tokrat samico. Še bolj pa sem bil presenečen nekega toplega dne v prvi polovici januarja 1990.

Na stari slivi, obraščeni z gostim bršljanom, se je sončila jata vrabcev. Med vrabčjim čivkanjem sem nenadoma zaslišal petje, ki ni prav nič značilno za vrabca. Pozorno sem si ogledal drevo in v sredini krošnje opazil samca črnoglavke, ki si je polglasno prepeval in si urejal perje. Zaradi pomanjkanja časa ptiča v naslednjih urah nisem mogel opazovati, prišlo je do spremembe vremena in ga nisem več videl. Darjo Bon, Ul. bratov Hvalič 34, 65000 Nova Gorica

KOVAČEK *Phylloscopus trochilus*
WILLOW WARBLER – Pair in June and July 1992 at Uršlja gora (alt. 1669 m)

Po doslej znanih podatkih gnezdi kovaček v Sloveniji v skrajnem vzhodnem delu alpskega območja in v subpanonskem delu (Šere D., Razširjenost kovačka v Sloveniji. *Acrocephalus* 1984; 21:37). V juniju in juliju 1992 pa sem pri svojih pohodih na Uršljo goro (1669 m) najprej slišal značilno otožno petje samca, nato pa sem ga zagledal skupaj s samico, ki se je smukala po vejah viharšiškega macesna pod planinsko kočo, kjer več takih dreves kljubovalno raste na skalah šenturšeljске prepadne severne stene. Moram pripomniti, da sem že vrsto let reden obiskovalec Uršlje gore, vendar doslej kovačka na njej še nisem opazil. Franc Verovnik, Kotlje 116, Ravne na Koroškem

RJAVOGLAVI SRAKOPER *Lanius senator*
WOODCHAT SHRIKE – On 18th April 1993 near Koritnice

V jasnem, nekoliko vetrovnem vremenu sem 18. 4. 1993 ob cesti, nekje na pol poti med Knežakom in Koritnicami, opazoval rjavoglavega srakoperja. V družbi pojočega velikega strnada *Miliaria calandra* je sedel na vrhu enega rešeljnikovih grmov, ki so tod pogosta živa meja. Prisotnosti opazovanega osebkov v naslednjih dneh žal nisem mogel preverjati.

Datum opazovanja je presenetljivo zgoden. Dolej sem rjavoglavega srakoperja na selitvi opazoval le še 16. 5. 1992 v okolici Škocjanskih jam in 3. 6. 1992 na Cerkniškem jezeru. *Slavko Polak, Koritnice 65, 66253 Knežak*

LAŠKI VRABEC *Passer domesticus italiae*
ITALIAN SPARROW – Male on 13th June 1993
near Vinica in Bela Krajina

Dne 13. 6. 1993 sva se odpravila s ceste Sinji vrh-Vinica proti Učakovcem. Ko sva iz gozda prišla na senožeti pred vasjo, je pred naju priletel zelo lepo obarvan vrabec s precej večjim črnim predpasnikom, kot ga ima poljski vrabec, popolnoma kostanjevo rjavo kapuco in lepo vidnimi belimi lici. Na bokih nisva opazila prog. Po vseh teh znakih sva ugotovila, da gre za laškega vrabca *Passer italiae*. Na najino veselje se mu je pridružila še samica, nato pa sta se oba izgubila v bližnje grmovje. *Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

ČRNOGLAVI STRNAD *Emberiza melanocephala*
BLACK-HEADED BUNTING – Male on 23th May
1993 near Komen in the Slovene Karst

Na tržaško komenskem krasu sva ptice popisovala 23. 5. 1993. Iz Brestovice pri Komnu naju je pot vodila proti Klaričem, zadnjemu naselju pred mejo. Kakih tristo metrov iz naselja sva zavila v južno pobočje Rebri. Medtem ko se je Karin preoblačila, sem jaz z začudenjem in občudovanjem opazoval nezamenljivo in bleščeče obarvanega črnoglavega strnada *Emberiza melanocephala*. Trudil se je, da bi odpel svojo kitico, vendar mu je to uspevalo le na pol. Na moje veliko veselje se mu je pridružila še samička. Oba sta se vedla razburjeno in se spreletavala z veje na vejo, vendar se mi je zdelo, da še ne gre za obrambo gnezda. Kasneje sta skupaj odletela in ju nisva več videla. Dan je bil sicer lep, sončen in topel, poslušala in opazovala sva med drugim pet parov kratkoperutega vrtnika *Hippolais polyglotta* in petje rjavega srakoperja *Lanius collurio*, pri čemer sva celo ilegalno prestopila mejo. *Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

Dokumenti: Zapisnik arbitražne komisije Documents: Minutes of the arbitration committee

Naloga komisije je po sklepu IO št. 88 z dne 12. 11. 1988, da obiščemo člane društva, ki naj bi imeli ujede v posesti, preverimo stanje in se z njimi pogovorimo. To naj bi omogočilo odločanje o njihovem nadaljnjem statusu v društvu.

Takratni predsednik Komisije za ujede Viko Luskovec je navedel 5 članov društva, ki naj bi imeli ujede v posesti. Komisija v sestavi Iztok Geister, Slavko Polak in Andrej Bibič je obiskala tiste navedene osebe, ki so člani društva. Pogovorili smo se s Smiljanom Bačanijem, Ervinom Lorgerjem in Romanom Savičem. Matjaž Škerlak je uradni obisk komisije odklonil, ker ni več član društva. Od teh ima v posesti ujede edino Roman Savič; zanje ima dovoljenje republiškega inšpektorja.

Mnenje komisije o stanju glede zadrževanja ujed v ujetništvu:

– potreben je diferenciran pristop glede na obliko in namen zadrževanja ujed.

Razlikovati je mogoče med:

1. tistimi, ki zadržujejo ujede v ujetništvu z izključnim namenom, da jih držijo le v ujetništvu;
2. tistimi, ki zadržujejo ujede v ujetništvu z izključnim namenom sokolarjenja kot oblike lova;
3. tistimi, ki zadržujejo ujede v ujetništvu z izključnim namenom vzreje, razmnoževanja in vračanja v naravo.

Ad. 1. in Ad. 2.

Popolnoma nesprejemljivo je članstvo v društvu tistih oseb, ki zadržujejo ujede v ujetništvu z izključnim namenom, da jih držijo le v ujetništvu ali z izključnim namenom sokolarjenja kot oblike lova.

Ad. 3.

»Sokolarjenje« omogoča vzdrževanje ustrezne kondicije živali in ohranjanje nagonov, kar je pogoj za reprodukcijsko sposobnost. Opravičljivo je takšno ravnanje le z osebki, izvaljenimi v vzrejnih centrih, ki ustrezajo mednarodnim konvencijam (CITES) in jih je na legalen način mogoče uvoziti. Glede na to, da v Sloveniji trenutno ne potekajo nobeni reintrodukcijski projekti, je usposobljenost vzrejevalcev ujed dobrodošla pri rehabilitaciji poškodovanih ujed. V skladu s stališči društva, sprejetimi na skupščini v Mariboru 21. 3. 1992, je sprejemljivo članstvo v društvu tistih oseb, ki se na tak način in legalno ukvarjajo z ujedami.

Predlagamo tudi, da se formira nova Komisija za ujede (dosedanji predsednik komisije V. Lu-

»V sokolarske jermenčke« vpeta mlada, poškodovana kanja... Blatno jezero, Madžarska.

Foto: S. Polak

skovec namreč ni več član društva), ki bo v skladu z naravovarstvenimi stališči društva Izvršilnemu odboru predlagala sprejemljiv program te dejavnosti, znotraj katerega bo tudi obravnavala posamezne primere zadrževanja ujed in poskrbela za ustrezen nadzor.

V Naklem, 31. 3. 1993.

zapisal Andrej Bibič

Naslednja številka revije bo posvečena raziskavam območja med Sotlo, Savo in Krko. Vabimo vse, ki imajo fotografije ptic iz pokrajine tega konca Slovenije ali zanimivejšo opazovanje ptic, primerno za objavo v rubriki iz Ornitološke beležnice, da jih nemudoma pošljejo na naslov uredništva.

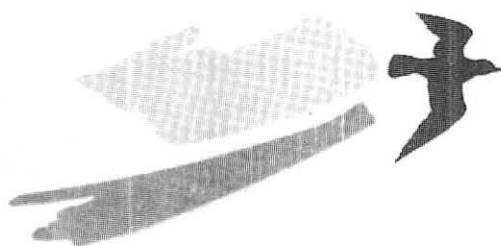
UREDNIŠTVO

Zanimajo me podatki o pojavljanju črnoglavega galeba in kričave čigre pri nas. Pripravljam prispevek na to temo. Vse, ki imajo podatke o omenjenih vrstah, prosim, da jih posredujejo na moj naslov.

Borut Rubinič, Pražakova 11, 61000 Ljubljana

Društvena kronika Association Chronicle

RAMSARSKA KONFERENCA V KUSHIRU – junija 1993 je v japonskem mestu Kushiro potekalo peto srečanje držav podpisnic t.i. Ramsarske konvencije o zaščiti močvirij. Na konferenci je prvič kot samostojna država nastopila tudi Republika Slovenija, ki sta jo zastopala svetovalec ministrstva za kulturo Republike Slovenije S. Peterlin in sodelavec Zavoda Republike Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine in naš član A. Sovinc. Del Kushirske izjave, kot najpo-

membnejšega dokumenta s te konference, smo objavili v prejšnji številki revije, podrobneje pa bo vsebina resolucij in priporočil predstavljena v reviji Varstvo narave. Velika pozornost je bila na konferenci namenjena predvsem razumni rabi močvirij in pripravi načrtov upravljanja z močvirji. (A. S.)

PROJEKT DRAVA-MURA – v okviru projekta Drava-Mura, ki ga pripravlja SEN (EURONATUR), sodeluje tudi naše društvo. Koordinatorja projekta pri našem društvu sta B. Štumberger in F. Bračko, ki sta se udeležila konference na to temo, organizirane maja v madžarskem mestu Kaposvar. Cilj tega projekta je razglasitev območja Drave in Mure kot naravnega parka z ustreznimi varovanimi območji. Društvo naj bi pripravilo strokovne podlage in ornitološke utemeljitve, ki naj bi pripomogle k zavarovanju tega območja. (A. S.)

MEDNARODNO VARSTVO PTIC V NOVI PREOBLEKI – Najstarejša globalna naravovarstvena organizacija, nekdanji Mednarodni svet za ohranitev ptic ali ICBP, se sedaj imenuje **Bird Life International**. Po 70 letih uspešnega delovanja je kozmopolitskega ribjega orla na njihovem emblemu zamenjala stilizirana čigra. Naše društvo,

BirdLife
INTERNATIONAL

ki je že okroglo leto član te ugledne svetovne organizacije kot njen uradni predstavnik za Slovenijo, se udeležuje skupnih mednarodnih akcij in projektov. Naslednja bo »svetovno opazovanje ptic«, ki naj bi po vsem svetu 9. in 10. oktobra letos pritegnila čim večje število ljudi k opazovanju ptic in narave. (P. T.)

RAZSTAVA »ŠKOCJANSKI ZATOK – OAZA NA PRAGU KOPRA« – V poletnih mesecih je bila v prostorih Osrednje knjižnice Srečka Vilharja v Kopru na ogled razstava o nekdanji podobi, spremembah in prihodnosti Škocjanskega zatoka. Razstava je del društvenega projekta Ohranitev in renaturacija Škocjanskega zatoka, ki jo vodita in koordinirata naša člana Tihomir Makovec in Borut Mozetič. Dobro in zanimivo pripravljena je naletela na velik odziv javnosti in medijev. Razstava bo na ogled tudi v Ljubljani v Kulturno-informacijskem centru Križanke od 21. oktobra do 9. novembra 1993. Vabljeni! (P. T.)

Nove knjige New Books

L. Fornasari, L. Bottoni, R. Massa, M. Fasola,
P. Bricchetti, V. Vigorita
Atlante degli uccelli svernanti in Lombardia

Skupina avtorjev je pod pokroviteljstvom Regione Lombardia in Università degli Studi di Milano s pomočjo skoraj dvestotih opazovalcev ptic, ki so poslali svoje terenske podatke o zimskih opazovanjih ptic, pripravila Atlas prezimovalk Lombardije. Zajeti so podatki med 15. novembrom in 28. februarjem v zimah 1986/87 do 1990/91 v rastrski mreži IGM, katere kvadrat obsega približno 100 km². V uvodnem delu sta opisani uporabljena metoda terenskega dela in koncept priprave tekstualnega dela k vsaki vrsti, ki obsega splošne in fenološke podatke, razširjenost in relativno abundanco, opis habitata, višinsko razširjenost in podobne parametre. Sledi opis lombardijske pokrajine in klimatskih posebnosti.

Atlante degli uccelli svernanti in Lombardia

Regione Lombardia

Università degli Studi di Milano

Tako po velikosti (23.800 km²) kakor tudi po nekaterih geomorfoloških značilnostih (alpski, predalpski, nižinski pas) se kažejo nekatere vzporednice s Slovenijo. Avtorji niso ponovili napake, ki je nastala pri pripravi zimskega atlasa pokrajine Brescia, kjer ni nobene skice, ki bi prikazovala lego te pokrajine v italijanski državi. Pač pa vrednost knjige zmanjšuje dejstvo, da razen znanstvenih imen v tej knjigi ni nobene besede, ki ne bi bila pisana v italijanskem jeziku.

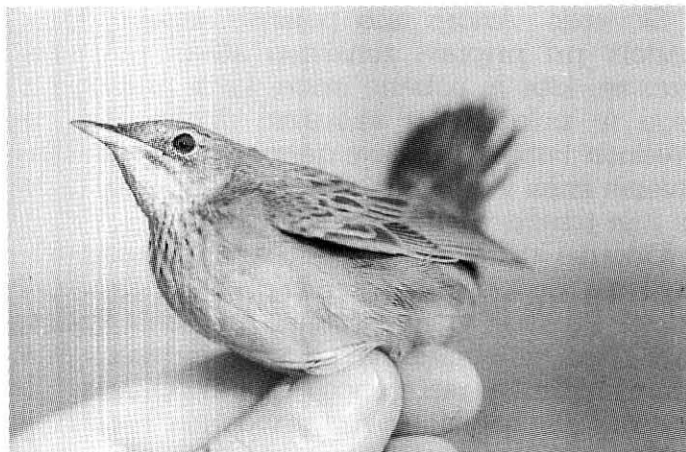
Oprema knjige in koncept besedil k posamezni vrsti sta podobna kot pri angleškem zimskem atlasu. Pri vsaki vrsti je dodana črno-bela ilustracija ptice, zelo nazorna pa sta predvsem diagrama višinske razširjenosti in frekventnosti po posameznih habitatih. V distribucijski karti je z različno velikim pravokotnikom označeno maksimalno število opazovanih osebkov posamezne vrste v kvadrantu, po velikostnih razredih do enega, med enim in desetimi, desetimi in stotimi ali več kot stotimi osebki. Krožec označuje samo prisotnost, brez kvantitativnih podatkov.

Skupaj je bilo odkritih 184 vrst, povprečno 36,9 na kvadrant. Skupno število vrst je nekoliko nižje kot pri Zimskem ornitološkem atlasu Slovenije (Sovinc, in prep.), pri čemer je treba upoštevati daljše opazovalno obdobje pri lombardijskem atlasu, po drugi strani pa še enkrat več opazovanih zim pri našem atlasu. V Lombardiji so bile

pozimi odkrite naslednje vrste, ki jih nismo zabeležili pri našem zimskem atlasu, čeprav se pojavljajo pri nas v izvenzimskem času: kvakač, rjava čaplja, golob duplar, skalna lastovka, komatar, laška konopeljščica, kot izjemno redke (le posamezno opazovanje) pa so bile izmed takih vrst zabeležene še: sršenar, črni škarnik, prepelica, mala droplja, togotnik, črnorepi kljunač, smrdokavra, vijeglavka, kmečka lastovka, drevesna cipa, modra taščica in laponski ostroglež. Samo dve vrsti iz lombardijskega zimskega atlasa nista na našem seznamu dosedaj ugotovljenih vrst ptic (*Colinus virginianus* in *Sylvia undata*), za špansko kotorno *Alectoris rufa* pa ni zanesljivih podatkov iz zadnjih let. Kot zanimivost naj dodam, da je bilo v zimah v Sloveniji registriranih 24 vrst ptic, ki jih obravnavani lombardijski atlas ne navaja.

Prava poslastica pa so primerjave razširjenosti in pogostosti pojavljanja nekaterih vrst, ki so pri nas redki zimski gosti, v Lombardiji pa dokaj pogosti. Kot tak primer naj navedem pukleža, navadno prosenko ali rdečeglavega kraljička, obratno pa velja npr. za velikega srakoperja ali sivo žolno, ki ju v Lombardiji sploh ni. *Andrej Sovinc*

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Med prezrte posebnosti slovenske ornitofavne nedvomno sodijo ptice reda plezalcev *Piciformes*. V Sloveniji živijo namreč prav vsi predstavniki tega rodu, ki se pojavljajo v Evropi: vijeglavka iz poddružine *Jynginae*, pa zelena, siva in črna žolna ter veliki, sirijski, srednji, mali, triprsti, belohrbti in balkanski detel, ki pa splošno še ni priznan kot samostojna vrsta. Malo evropskih držav se lahko pohvali s tem podatkom, posebej to velja za (tudi ornitološko) razvitejši severnozahodni del.

Zakaj pravim, da so (predvsem) detli pri nas prezrta posebnost? Pogled v Seznam redkih vrst ptic Slovenije 1990, objavljen v prejšnji številki *Acrocephalusa*, pokaže, da so kar tri vrste detlov, za katere je v zadnjih 50. letih poznanih manj kot deset zapisov, čeprav je bilo gnezdenje vsaj za dve vrsti potrjeno, verjetno pa je tudi za belohrbtega detla.

Poskusimo torej izločiti značilnosti detla na sliki iz prejšnje Skrivnostne fotografije, povzete iz oglasa, ki so ga slovenski gozdarji uporabljali v javnih glasilih za opozarjanje javnosti na ogroženost naših gozdov.

Ker na glavi ni z drugačno šrafuro označena barva, ki bi lahko ponazarjala rdečo liso, sklepamo, da je na sliki odrasla samica. Odrasla zato, ker imajo mladiči tistih vrst detlov, ki so si najbolj podobni (veliki, sirijski, srednji, belohrbti, balkanski) vsi veliko rdečo kapo. Z belim čelom si ne bomo nič pomagali, saj je značilnost vseh omenjenih vrst. Črnega »okenca« na grlu in črne lise iz temenske črnine za očesom nima noben naš detel. Pač pa je črn pas tik nad očesom, ki se nadaljuje v temensko rdečo barvo, značilnost samcev balkanskega in belohrbtega detla (ne pa samice, ki ima pač tam samo črno perje). Eden najpomembnejših določevalnih parametrov pri detlih je različna oblika in obseg črnega perja na licu. Izločimo najprej srednjega detla, ki nima črne povezave med kljunom in črnim vzorcem pod licem. Z malo domišljije je črni vzorec pod licem, ki prehaja na hrbet, še najbolj podoben tistemu, ki ga ima samica velikega detla. Detel na sliki nima dveh belih peg na hrbtu, kot ju imajo srednji, veliki in sirijski. Črno-bel vzorec na hrbtu pa tudi ni podoben prečni progavosti hrbta balkanskega/belohrbtega detla, pri čemer ima slednji še poudarjeno belo vzdolžno črto. O temnih vzdolžnih progah po spodnji strani telesa pa raje ne bi izgubljali besed, saj so resnično »umetniške«. *Dendrocopus falkenau*??? *Andrej Sovinc*

Paberki Notes of interest

Sokol plenilec *Falco cherrug*

Moje prvo in doslej edino srečanje s sokolom plenilecem je bilo svojevrstno darilo za rojstni dan.

Dne 12. 8. 1991 sva s prijateljico občudovala lepote narodnega parka Hortobagy na Madžarskem. Bilo je rahlo oblačno pozno dopoldne. Ko sem z zanimanjem opazoval hrupno kolonijo rdečenogih postovk *Falco vespertinus* v gozdiču sredi puste, je moja pozornost

pritegnilo preplašeno oglašanje kmečke lastovke *Hirundo rustica*. Hip zatem sem bil priča šolskim prizorom boja za obstanek.

Na sem in tja švigajočo lastovko sta izmenično pikirala dva sokola. Najprej sem pomislil, da gre za par rdečenogih postovk, a sem kasneje ugotovil, da sta bila najverjetneje škrjančarja *Falco subbuteo*. Ko se je eden dvigal, je drugi bliskovito pikiral na lastovko. Že sem pomislil, da sokola nimata možnosti, ko sta ob naletu sokol in lastovka izginila v travi in je oglašanje potihnilo. Kmalu zatem se je sokol počasi dvignil s črno kepico v krempljih, drugi pa je mirno krožil na nebu.

Preden sem se lahko predal občutkom, pa se je začelo drugo še bolj nenavadno dejanje. Sokol z lastovko je nenadoma pospešil, kajti kot strela z jasnega se je prikazal velik svetlejši sokol, za naše pojmovanje sokol izjemnih razsežnosti, in ga vzel na piko. Ko sta divjala prek puste, sta me enkrat preletela tako blizu, da se je slika sokola plenilca *Falco cherrug* zaradi bližine zameglila v mojem ruskem daljnogledu. Žal mi nikakor ni uspelo razbrati, ali veliki sokol hoče malemu le izbiti lastovko iz krempljev ali pa ga hoče upleniti. Posrečilo se mu ni ne eno ne drugo, čeprav se je vztrajno trudil, kratko malo je bil prepočasen. Šele ko sta od njiju ostala le majhna zmazka na obzorju, je plenilec odnehal in odletel proč. *Tomaž Jančar, Gorenje Blato 31, 61291 Škofljica*

Saj ni res, pa je!

Pred nedavnim mi je kolega M. Vamberger pripovedoval, kako mu je član Aerokluba Maribor pilot Polde Koren sporočil nenavadno zanimivost. V repu športnega letala znamke Cessna, ki je običajno shranjeno v hangarju, že nekaj let zapored gnezdi velika sinica *Parus major*. Pilot P. Koren je povedal, da so skupaj z valečo sinico in kasneje tudi z mladiči v gnezdu z letalom večkrat poleteli tudi do 2000 m visoko. Ob vrnitvi so letalo zapeljali nazaj v hangar, starša pa sta lačnim mladičem ponovno nemoteno prinašala hrano.

Kot je zagotovil pilot, so se mladiči kasneje srečno speljali. Le v enem primeru je pri zalegi prišlo do podhladitve, ker je bilo letalo dalj časa v zraku. In če dodamo malce humorja; pri nas gnezdi velika sinica tudi med oblaki, 2000 m visoko. *Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 62000 Maribor*

Zanimiv način lovljenja rib rečnega galeba *Larus ridibundus*

V oktobru 1991 sem ribnike v Račah obiskal dvanajstkrat. Poleg nekaterih zanimivih ptic sem tam videl tudi večje število velikih kormoranov *Phalacrocorax carbo*. Njihovo število je doseglo tudi do sedemdeset (70) osebkov. Že kar po pravilu so se hranili v ribniku Gajič, kjer so ribe bile najmanjše in temu primerne za lov.

V tem času so se na ribnikih zadrževali tudi rečni galebi *Larus ridibundus*, in to do enainštirideset (41) osebkov. Večina galeb je bila v prvem zimskem perju, 10–20 % pa je bilo tudi odraslih v zimskem perju.

Mojo pozornost je še najbolj pritegnila jata osmih (8) do petnajstih (15) galeb (število odvisno od dneva opazovanja), ki je preletavala kormorane pri lovu. Po nekajminutnem opazovanju sem le ugotovil, v čem je smisel takšnega »višinskega nadzorovanja«. Jata kormoranov je lovila ribe predvsem tako, da se je pomikala proti bregu v nekakšnem polkrogu in tako podila ribe pred sabo. Pri tem so nekatere skakale iz vode, prihajale na površje in tako bile kar lahek plen galeb, ki so se spuščali na vodo ponje. Prav gotovo je bilo med ribami tudi nekaj takih, ki so kormoranom sicer ušle, a so se pri tem poškodovale in tako za galebe postale še lažji plen. Nekaj takšnih rib sem po končanem lovu vedno našel na mestu, kjer je potekal lov. Takšen, lahko bi rekli parazitski lov, ki pa kormoranov očitno ni motil, saj niso pokazali nobenega pretiranega zanimanja za galebe, sem opazoval štirikrat.

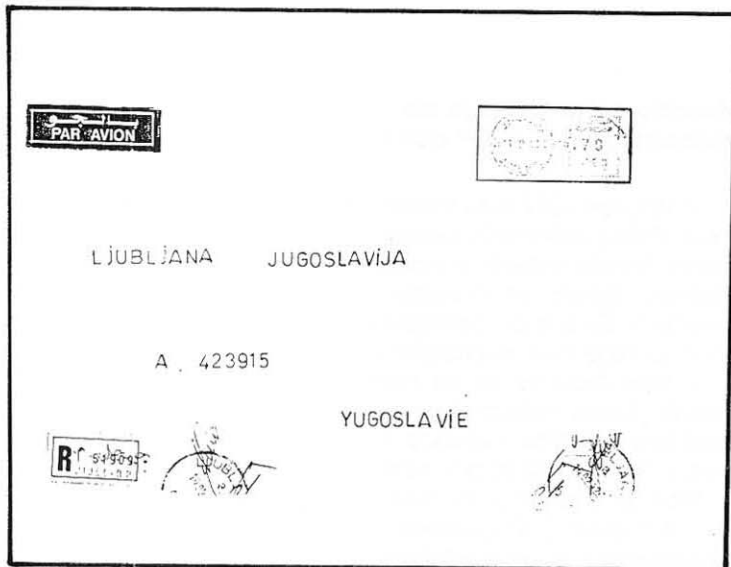
Vsekakor je zanimivo, da je bil v takšni lovni jati vedno vsaj en odrasel galeb (število odraslih je nihalo od ena do štiri). Ali bi naj to pomenilo, da so se prvoletni galebi takšnega lova šele učili, ali pa je vse

skupaj le naključje? Drugi galebi, ki niso sodelovali pri lovu, so običajno počivali na vodi Velikega ribnika. Prav tako bi želel poudariti, da so galebi tako lovili le, če so lovili tudi kormorani. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas*

Neobičajno pismo iz Alžirije An unusual letter from Algeria

Že leta 1981 smo v muzeju prejeli pismo iz Maroka, kjer je bila na mestu naslova napisana oznaka z obročka, tj. (Ljubljana 6807). V pismu nas je najditelj obveščal o najdbi obročkane kmečke lastovke.

V letu 1992 pa smo dobili podobno pismo iz Alžirije, v katerem nas najditelj obvešča, da je bil pred časom na vojaških vajah na meji z Libijo in ko ga je brivec bril v šotoru, je vanj priletela kmečka lastovka *H. rustica*. Ujel jo je in kasneje ugotovil, da ima na nogi naš obroček. Ker ne pozna naslova za takšne primere, je na pismo napisal oznake našega obročka (glej sliko pisma), kmečko lastovko pa je izpustil. Kljub neobičajnemu naslovu je pismo prišlo na ljubljansko pošto in kasneje tudi na pravi naslov. Iz same najdbe je razvidno (glej obrazec najdbe), kako se lahko ob koncu maja vračajo nekatere kmečke lastovke iz svojih prezimovališč v osrednji in južni Afriki. *Dare Šere, Langusova 10, SLO - 61000 Ljubljana*

Neobičajen naslov na pismu iz Alžirije in podatki o obročkani kmečki lastovki *H. rustica*, ki je bila kasneje ujeta v Alžiriji.

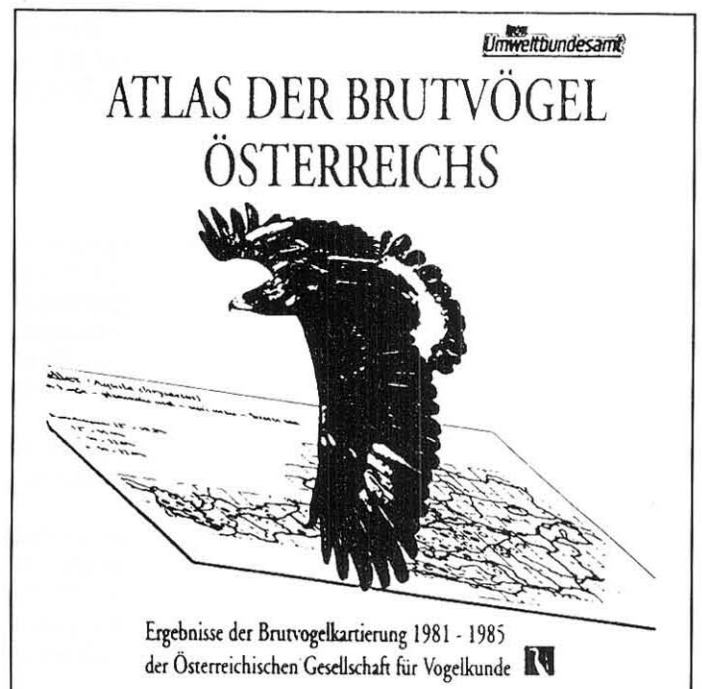
pravkar izšlo

ATLAS DER BRUTVÖGEL ÖSTERREICHS

rezultati kartiranja gnezdljk 1981-85

Atlas s slovenskimi imeni lahko naročite na naslov:
Österreichische Gesellschaft für Vogelkunde, Naturhistorisches Museum, Burgring 7, 1014 Wien
Cena: 190 Ös (v ceno ni vračunana poštnina).
527 strani, 212 kart razširjenosti, 27 barvnih fotografij,
10 slik in 4 transparenti, format A4

- PMS - MRC -			
Oznaka obročka Ring No.	LJUBLJANA A 423915		
Vrsta Species	Kmečka lastovka <i>Hirundo rustica</i>		
Starost Age	1Y/3	Spol Sex	—
Datum obročkjanja Ringing date	01.09.89		
Kraj obročkjanja Ringing place	Vrhnika SLOVENIJA		
Koordinate Ringing coord.	45.58 N	14.18 E	
Obročkal Ringer	B.Lapanja & B. Vidic		
Datum najdbe Finding date	26.05.90		
Kraj najdbe Finding place	Saharienne, In Amenas ALGERIE		
Koordinate Finding coord.	28.10 N	09.30 E	
Način najdbe Finding details	"kontrolna najdba" 268dni/2023km, 191°(S)		
Najditelj Finder	Sonilah Nabil, Jijel, Algerie		
Datum / koda Ref	07.04.92	A 4 /92	
Ringing centre:	SLOVENE MUSEUM OF NATURAL HISTORY Prešernova 20, P. O. Box 290 SLO - 61001 LJUBLJANA - Dare Šere SLOVENIA		

Ergebnisse der Brutvogelkartierung 1981 - 1985
der Österreichischen Gesellschaft für Vogelkunde

Kam takoj sporočiti pomembne podatke?
uvajamo

NEMUDNE ORNITOLOŠKE LINIJE

selitev, najdba obročka, kadavra

061 / 218-886 int. 297

gnezditev

064 / 47-170

prezimovanje

061 / 262-982

posegi v naravo

062/29-086

Če vam pri prvem poskusu ne uspe vzpostaviti kontakta
z ornitologom, sporočite svojo telefonsko številko
ali naslov.

ttt TISKARNA
tone
tomšič

LJUBLJANA
GREGORČIČEVA 25a
TELEFON 061/219219

rototisk | ofsettisk
knjigotisk | knjigoveznica

VSEBINA

- Ornitološki atlas Ljubljanskega barja – poročilo o poteku popisovanja (A. Sovinc, D. Tome, P. Trontelj)
- Dular *Eudromias morinellus* na Cerkniaškem jezeru (B. Rubinič)
- Letovanje ali celo gnezdenje pikastega martinca *Tringa ochropus* blizu Godoviča? (P. Grošelj)

Iz ornitološke beležnice:

Gavia immer, *Podiceps cristatus*, *Ciconia nigra*, *Platalea leucorodia*, *Tadorna tadorna*, *Anas crecca*, *Somateria mollissima*, *Mergus merganser*, *Milvus migrans*, *M. milvus*, *Pandion haliaetus*, *Porzana porzana*, *Haematopus ostralegus*, *Himantopus himantopus*, *Pluvialis squatarola*, *Calidris canutus*, *Philomachus pugnax*, *Numenius arquata*, *Tringa stagnatilis*, *Actitis hypoleucos*, *Larus melanocephalus*, *L. minutus*, *L. argentatus*, *Gelochelidon nilotica*, *Sterna caspia*, *S. albifrons*, *Columba palumbus*, *Asio otus*, *Aegolius funereus*, *Merops apiaster*, *Dendrocopos medius*, *D. leucotos*, *Picoides tridactylus*, *Ptyonoprogne rupestris*, *Riparia riparia*, *Delichon urbica*, *Anthus campestris*, *A. trivialis*, *Motacilla alba*, *Oenanthe hispanica*, *O. oenanthe*, *Sylvia melanocephala*, *S. atricapilla*, *Phylloscopus trochilus*, *Lanius senator*, *Passer domesticus italiae*, *Emberiza melanocephala*

- Dokumenti:
Zapisnik arbitražne komisije (A. Bibič)
- Društvena kronika
- Nove knjige (A. Sovinc)
- Skrivnostna fotografija (A. Sovinc)
- Paberki

CONTENTS

- 145 Ornithological Atlas of Ljubljansko barje – preliminary report (A. Sovinc, D. Tome, P. Trontelj)
- 152 Dotterl *Eudromias morinellus* at Lake Cerknica (B. Rubinič)
- 154 Green Sandpiper *Tringa ochropus*: summer visitor or even a breeder at Godovič? (P. Grošelj)
- 158 **From the ornithological notebook:**

- 171 Documents:
Minutes of the arbitration committee (A. Bibič)
- 172 Association Chronicle
- 173 New books (A. Sovinc)
- 174 Mystery photograph (A. Sovinc)
- 174 Notes of interest

Fotografija na naslovnici: dular *Eudromias morinellus* (M. Woschitz)
Front cover: Dotterl *Eudromias morinellus* (M. Woschitz)

